

STEGNA

Redakcjô:

Dariusz Majkòwsczi

Jăzëkòwô kòrekta:

Eùgeniusz Prëczkòwsczi

Kòntakt:

*Sz. Straganiarskô 20-23
80-232 Gduńsk*

Wëdòwca:

*Òglowi Zarząd Kaszëbskò-Pòmòrszczégò
Zrzeszeniégò*

Redakcjô zastrzégò so prawò
do skrócënkù i òbròbianiégò
nadesłónëch tekstów

Wëdanié ùdëtkòwioné bez Minystra
Bënowëch Spròw i Administracje

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Spisënk zamkłoscë

- 1. Wstãp**
- 2. Rok Elizë**
Òlga Kùklińskô
- 6. Pò drëdżi stronie rzëczy**
Ana Glëszczzińskô
- 9. Pòwiòstczi dlò dzòtk**
Justina Pranszke
- 14. Przìgòdë królewionczi Papli-Lómpli Pierszi**
Tómek Fópka
- 16. Sobótkòwé nótë**
Karolëna Serkòwskô-Secchòwskô
- 17. Wseczëcé**
Òliwiò Kùcharskô
- 18. *****
Klebbów Matis
- 19. Kwarantanna**
Adóm Hébel
- 24. Lasny nòrcëk**
Karolëna Serkòwskô-Secchòwskô
- 26. Skaszëbionë szlagrë**
Red.
- 28. Wiërtë**
Bronisłów Fikùs
- 31. Słuncznò Piesniò (II)**
tłóm. Ida Czajinò
- 33. Mòdlëtwã sw. Frãczëska**
tłóm. Ida Czajinò
- 34. Zymkòwé radowiczé**
Sylwiò Napiątk-Amielańczik
- 36. Wiërtë**
Karolëna Serkòwskô-Secchòwskô

Darmòk dodòwk do miesãcznika
„Pòmëraniò”
(wëchòdò co trzë miesãce)

Jesmě prosylë czile pisôrków i pisarzy, żebë napiselë dlô naju ôpówiôdania dlô dzecy pò kaszëbskù. Brzòd jich robòtë mòzeta przeczëtac w ti „Stegnie”. Òb lata wëdówaniô najégò pismiona taczich tekstów zebratò sã wiele. Dzãka wespółrobòce z Mùzeùm Kaszëbskò-Pòmòrsczi Pismieniznë i Mùzyczi we Wejrowie chcemë je wëdac w jedny pùblikacje. Żelë nick lëchégò sã „òb drogã” nie zdarzi, to jesz latos takò ksążka wiëndze smarã. Zdówò sã nama, że bãdze to wòrtnò pòmòc dlô szkòlnëch, recytatorów i wszëtczich, co chcã dzecóm czëtac pò kaszëbskù.

Òlga Kùklińskô

Rok Elizë

1 séwnika

Nie lëdóm séwnika! Chòc za òknã jesz gòrącë lato, w mòjim sercu jakbë przësza ju cemnò i kòmùdnò jesén, abò jesz gòrzi: zëma. Drodzi pamiãtnikù, cëz ze mnã je nié tak? Reno, czej zòs zazwònił bùdzyk, jò mia chãc gò szmërgnac bez òkno i schòwac sã pòd pierzëną. Czedës lubia jem baro nen pòczãtk szkòtowégò rokù, pòtkania z drëchama, wspòminczi z latnëch feriiów... Zòs w jedny łòwce z Klarã gòdatë jesmë ò knòpach, kòsmetkach, ò wszëtczim i ò niczim. A terò? Nick mie nie ceszi. Na nic nie zdajã. Wszëtko zdòwò mie sã bëc niewòznë. Nawetka mòje lubòtnë spiëwanczi, chtërne wiedno dòwałë mie redotã, dzysò brzëmiã jinaczi. Mòże to leno pierszé dne szkòtë tak cos ze mnã robiã, zdòwò mie sã, że nie jem ju tą samã Elizã, co pierwi, tej kògum terò jem? Mëszlã, że to nie mdze dlò mie nòlepszi szkòtowi rok. Tëli chòc dobrégò, że slédny w ti sami szkòle. Co mdze dali? Nie wiém, znòwù nick nie wiém, jakò jò jem głupò! Czedës jem wiedza, czegò chcã, a czegò nié. Dzysò móm nawetka jiwier z wëbiérkã jeansów czë strëflów. Je to normalné? Eliza – co sã z tobã stało?

W szkòle jak wiedno – wiele lëdzy, a jò jakbë pòza tim wszëtczim. Nie wiém, co je lóz, zdòwò mie sã, że jem za jakãs dzywnã rutã. Jem z lëdzama, le pò pròwdze nawetka nie chcã z nima gadac. Móm so przërzekłë, że nie mdã Ciebie, pamiãtnikù, wiedno mãczëc mòjim jamrowanim, czasã równak leno to mie òstòwò – wëpiscac to, co mie lezi na sercu. Rozmiejesz?

3 rujana

Dzysò zòs mia jem wsczczëcë, że zëjã w dwùch apartnëch swiatach.

Reno doma wcyg to samò. Mëma na gòrze, zamkłò w swòjim gabinece, a tatc w robòce. Jich kòrbiónczi to leno czile zdaniów na dzëń, chòc móm starã tegò nie czëc, bò wiém, co rzeknã. Tatc gòdò wiedno ò dëtkach i rechùnkach, mëma, ò tim, że gò wiedno ni ma doma. I to kùnc. Pòzni je cëszò. I to je wierã nògòrszë. Cëszò...

Wczora òb wieczór mëma sedza w kùchnie z taskã kawë i wzëra w cemnë òkno. Nibë nick nadzwëkòwégò, le jò wiém, co to znaczi. Czile dniów ji nie mdze z nama, to znaczi, bãdze całã, le nié dëchã. Tej jò mùszã wszëtko ògarnãc, dopilowac. Tak baro mie ji zòl. Tatka ni ma, je w delegacje – znòwù. Czëja, jakbë kòzdi dzëń bëł taczi sóm. Mòże ze mnã bãdze to samò, co z mëmã? Lubiã bëc niewidzalnò, coròz barzi, a nòlepi zniknãc, rozplënac sã w lëfce. I tak nicht, mòże leno mëmka, tegò bë nie widzòł. Dobrze, że móm Ciebie, chòc czasã zdòwò mie sã to taczé dzecynnë, to całë mòje pisanië. Psychòlòzka mia równak pròwdã – jezlë nie chcã z nikògum gadac, mùszã pisac. Tak pò pròwdze, to nawetka ni móm z kògum gadac. Mëma mò swòje jiwre, tatc – je wiedzec, tëz, w szkòle, òkróm Klarë, ni móm drëchów, taczych richtich, z cëzymã nie mdã kòrbic. A do te jesz jesëń, zëbë chòc bëta farwnò i ceplò, a òna tëz je procëm mie, wcyg leje i wieje, jak w mòjim kòmùdnym zëcym. Nick, leno ùtopic sã w pierszi lepszi plëce.

10 lëstopadnika

Në i sã stało! Czëta jem, że tak bãdze, chòc nié tak chùtkò. Dzys mëma rzekła mie, że chce wżąc rozdënk z tatką. Rzekła to czësto spòkójno, jakbë to bëło zwyczajné wiadło. Tatk bëł w robòce, tej mùsza jem tegò wësłëchac sama, do kùrca.

– Dlò cebie nick sã nie zmieni, dali bãdziesz najã jedurnã, kòchónã córkã... – gòda pòmalinkù mëma, tak, jakbë gòda to do mòłégò dzecka, nié do dzéwczëca z ósmi klasë. Za kògò òna mie mò! Za gówniarã, co nick nie rozmieje? Jò wszëtkò ju dòwno wiém.

Z ti całi pòwòżny gòdczi, rozmia jem prawie tëli, że mëma je zmãczonò, czëje sã samòtnò i midzë nima wszëtkò ju wëgasło. Nie rozmiejà, jak to mògło sã stac prawie ù mie doma? Ù jinszych jem czëta, że są jiwre, nawetka przemòc, le kòl mie? To tak to terò mdze wëzdrzec? Jesz w ùszlim rokù bëłë

jesmë familiã, a terò czëjã sã tak, jakbëm w ręce scyska sztëczk skła, chtërno zarò pãknie. Z jedny stronë, chca bëm to wszëtkò naprawic, pòsklejiwac, z drëdзи – mòm dosc tëch wszëtczich krëjamnotów, cëchëch dniów. Stojã z bòkù i zdrzã, jak mòja familiã sã rozpòdò.

Tej-sej zazérò do mie Klara. Wié, co sã stało. Òbzérómë razã głupé filmë, słëchómë mùzyczi i czasã nawetka zabòcziwóm, że to nie je spik, leno pròwda. Nògòrszi horror nie je przë tim taczì zli. Z całégò wiòldzégò swiata mòm terò Cebie i Klarã. Dobré chòc to w nym całim czësto szmërgłim czasu. Mòże bëc jesz gòrzi?!

26 gòdnika

Drodzi pamiãtnikù, minãtë prawie nògòrszë Gòdë w mòjim krótczim zëcym. Nòprzòd wilëja, chtërnã z mëmkã spãdzëtë jesmë ze starkama. Bëła tej dlugò kòrbiònka

ò łómanim Bòzich przëkòzaniów, ò tim, że terò to ju nie mdze normalné žécé, a jò nie wińdã ju na „lëdzy”, bò przecã terò jem z rozbiti familie. Nicht nie bét cekawi, co jò ò tim wszëtczim mëszlã. Cos òd mie zanòlégò? Zdòwò mie sã, że nick abò prawie nick. W drëdzi dzér przëjachòt tatk z darënkama – chcòt mie wënagrodzëc to całé zamieszanié. Nowò mòbilka, słëchùlci, dëtctzi – tëli jem dlò niegò wòrtnò. Przëjachòt i òdjachòt. Wiész, co je w tim wszëtczim nògòrszë? Nigdë nie nerwòwałë mie te wszëtczë snòzé reklamë w tv z Gwiòzdorã i idealną familiã przë dance. Mëma i tatk kùszkajacë sã z ùsmiëwkã. Bleeeee! Dzysò chce mie sã rzëgac! Taczi swiat nie jistnieje! To je leno bòjka!

Przësza do mie téz Klara, na szczescé – ùreta mie nen gòdowi czas, bò òblokta sã za elfa i wëdzrza pò pròwdze głëpaso. Żòl, że ni mógl jes tegò widzec. Na sylwestra jidã do ni, a mëma jedze do cotctzi Anë. Chcemë òd se òdsapnac, a ù Klarë bãdze leno ji pòłsostra. Wszëtczégò bëlnégò dlò Ce i... žebë nen pòstãpny rok bét dlò nas lepszi...

15 stëcznika

Jem rôd, że Nowi Rok i Gòdë ju za mnã. Dzysò bëta jem ù tatka w robòce, w biòrze. Fejn sã tam ùrządzył. Czëta jem sã dzywno. I wiész të co? Tatk sóm òd se zaczął mówic. Nòrzód nie wiedzòł, òd czegò zacząc, doma wiedno mëma wiãcy gòda. Pòwiedzòł, że sã bòji, że òn sóm nie wié, jak wszëtckò midzë nama naprawic. Chce sã ze mnã pòtëkac, nie leno w niedzielã, że weznie mie na zëmòwé ferie w gòrë, leno bòji sã, że jò nie mdã chca. Pierszi rôz widza jem tatka, chtëren sã czegòs bòji. Wiedno bëta jem gwës, że òn je cwiardi, nick gò nie złómie. A dzysò? To jò zdrza na swòjégò tatka, chtëren mò òczë pòdeszłë łzama. Wiém, że chce dlò mie dobrze, chòc nie wiedno mù wëchòdzy. Mie nie jidze kùpic słowama i dëtckama. Tak

mù jem téz rzekta. Je brëkòwny czas. Jem bùsznò, że kùreszce doszta jem do tegò sama.

25 gromicznika

Òd czegò móm zacząc? Gwësno, chcòt bës wiedzëc, jak bëto w gòrach? Fejno. Chòc jinaczi jak w ùszłim rokù. Tatk pò pròwdze bét leno dlò mie. Wiele jesmë gòdelë ò tim, że midzë starszima czasã sã nie ùkòdò, le nie je to wina dzecka. Nie je to mòja wina! Żòl mie je i mëmctzi, i tatka, le móm nòdzëjã, że jò taczich felów nie mdã pòpetniwac. Móm terò cos jinszégò na głowie. Kask ze swòji winë. Gòrzi mie jidze w szkòle. Szkólny widzelë, że w tim rokù baro jem sã òpùscëta w nòùce. Ròz nawetka mëma bëta w ti sprawie ù direktòrczi. Czej lepi mie jidze z tatkã i z mëmkã, tej gòrzi w szkòle. Czëjã sã rozdartzò na dwa sztëczctzi. Ni mògã sã na niczim skùpic. Mëslama jem wiedno gdzes dali, nie w szkòle. Czasã móm pò równo dosc: szkòtë, starszich i siebie.

Klasa nick nie widzy. Òni są slepi i głëchi. Òkróm Klarë nigdë ni mia jem wiòldzich drëchów, le mie to sygło. Jidã w jakòsc, nie w lëczbã. Chòc terò je gòrzi. Adóm mieszkò w tim samim blokù, co terò mój tatk, i zarò w szkòle rozgòdòł, że mëma wërzucëta tatka z dodomù z wszëtczima tòklama. Nawetka sã wëszczërzòł, że mòze je procëmno, że mòze to tatk z nama biãkama nie wëtrzimòt i sóm ùcekt. Adóm je nògòrszi. Szkólny gò lubiã, bò baro dobrze sã ùczy, je taczim klasowim pùpilkã, dlòte mòze nick nie jidze mù zrobic. To są przecã leno szpòrtë – tak gò tłómaczã. Strzimia czile miesãców do kùńca rokù, nie mdã mëmie robic kłòpòtów jesz w szkòle. Móm so przërzekłë, że nie mdã wiãcy rëczec przez niżòdnégò chłopa. Żebë leno ùdało mie sã bëlno napisac ne wszëtczë egzaminë i wëlezc z ti przëklãti szkòtë! Òd witra jidã na kòrczi z matematiczi do najégò sąsada z wëżispòdleczny szkòtë. Lepi, cobë

to b f jaczi czarzelnik – b    mie leno czar  jesz co p m g .

23 str miannika

Prz szedł zymk! Je k sk lepi – jezl  chc b s wiedzec. Jezdym  z m mk  ter  r z na tidz n do schroniszczca dl  psów. M ma g d , że to nama dobrze zrobi. M że to pr wda. Jesm   piek nkama dl  dw ch st r ch t szk w: Karo i Asa. Jich sl dny p n  marł i trafil  do schroniszczca. M że nawetka b dzem  m gl  jich wz c dod m, le n prz d m szim  wsz tk  sobie p  kladac, w  ecym i w głowie. Czas  nawetka Klara z nama jezdzy.

K sk lepi jidze mie z matm . W szło, że nie jem tak cz sto g up , jak jem m sla. K ba mówi (nen mój k repetitor), że m m leno zaleg osc  w n  uce i mógł jesz to nadrobic. J  nie chc  b c Einstein , chc  leno jic do lice m, m że na jaczi przyrodniczi cz r nk? Wi sz, jesz w s wniku nie wiedza jem nawetka, co md  chca robic za tidz n, a ter ? Jes t  ze mie b szny?

20 maja

I p  egzaminach. Nie b to tak l ch . Nawetka tatk r z prz jach t,  eb  mie wz c na lod  w n dgrad . P lsczi napisa jem ch tk  i b lno, doch całi rok jem pisa do Ciebie, tej nie b to to dl  mie tacz  dr dz . Matma téż nie p szła n g rzi. K ba nawetka mie p chw lił. Zd w  mie s , że perzn  b f ze mie b szny. Anielszi to dl  mie priszcz. Ter  leno m sz   dac na w niczi. Ch  z z c papior  do technik m weterinarijn g . To je mój w bi rk. I ter  n w dzniesz ! Wz łt  jesm  Karo i Asa dod m! K reszce wsz tk  b to g tow , procedur , papior . To nie je tak einfach – jak g d  starka. Ter  m m wi cy rob t  i  brz szk w doma, le j  to lubi . Ni m m czasu na g p t  i rozmiszlania. Klara do mie prz ch dzy... i K ba t ż. Raz  jidzem 

z psama na szpac r , cor z cz scy. Leno nen całi Ad m nie d w  mie sp k ju, wcyg s  w szcz r .

Napis ł na klasowi gr pie, że ter  miast z  jc , mieszk m ze st rima, smierdzcyma psama... Wiém, że z taczima ni ma co nawetka pr b wac s  dogadac, to ni m   odn g  cw k . P rzn  mie to zesł ,  eb  tak to widzec. Ad m – jes t  ale p st m dekl ! K sznij mie w...

27 czerwińca

K nc! K nc! K nc! Dzys  sk ncz ta jem sp dleczn  szk l .  sm  lat z dr chama i niedr chama, z g rczi i p d g rk , a nen rok b f ze wsz tczych n g rszi. R z nawetka p m sla jem, cz  nie lepi b  b to wsz tczim beze mie... Dzys  tak ju nie m szl . Dała jem so radę z rozd nk  starszich, jiwrama w szk le, hejt  Adama, n  m że nie wsz tk  je cz sto idealno, le wiém, że nie jem w tim sama. Dali m m m mk  i tatka, ch c nie raz , m m Klar  i K b , n  i mi t  w k dłati p stac . Jem wd czn , za wsz tk  i za wsz tczych, b  wiém, że m gł  b c ze mną g rzi. M że i psychol zka mia b ln   db  z tim całim pisanim do Ciebie? Zg dz sz są ze mną, mój pami tnik ?

Tw ja E.

Ana Glëszcznińskô

Pò drëdżi stronie rzëczy

Òd rena miało sã na deszcz. Czôrné, pãkaté blónë wisałë niskò nad zemiã i straszëłë. Wkòł zómku bëło terò czësto cëchò, jak przed jakã bùrzã. Zwierzãta pòchòwałë sã w swòjich tacówkach, strażnicë wzërełë w górã z nõdzejã, że przed szlagã zdãżã skùnczëc wachtã. W zómkòwim ògrodze bëło wnet pùsto. Wnet, bò pòd stòrã, rozłożëstã lëpã mało chto mógł dozdrzec sedzącã w trówie młodã biãkã. Widzec na nadcygajãcy deszcz mùszała miec mòckò namklë. Czejbë w tim sztòce Brónk wëcygnãł swòje zdrëzółwczì, a stòrim zwëkã przez òkno skòntrolowòł, cëż sã dzeje nad rzékã, pewno bë bët dozdrzòł kamë skòkajãcë co sztòt pò wòdze. Te mùszałë bëc cëskóné wprawnã ràkã i z wiòlgã mòcã, bò chwatkò przecynałë tòflã i sënãłë dosc dalek. Òn tegò ni mógł przëuważëc, bò pisòł lëst.

Timczasã królewionka ze złoscã czidała jednã kaczkã za drëgã. To bët nõlepszi spòsob, żebë wëzbëc sã kòmùdnëch mëslów. Ju òd jaczëgòs czasu próbòwała zrozumiec pòzmiànë, chtërne zaszłë w królestwie w slédnym czasie. A tak piãkno sã wszëtkò zaczãło! Wcyg pamiãtała tã redosc, czej kùreszce ùdało sã wëdwignãc zómek, czej dzyrsczi mieszkãncë kròjnë wespòt przenieslë jã przez tã przebrëdłã rzékã a ùkòzci zdzinãłë. Cëż to bëło za swiãto, jak pò tësãclatnym żdanim zòs nalãzła sã w pałacu, w dodomie. Nie je wiedzec czedë wszëtkò zaczãło sã zmieniac, a redosc zastãpił dzywny smùtk i sòmnoc. Nibë bëło wkòł ni wiele służków. Bëta familiò. Całi dwór wcyg skòkòł dokòła i wëstwòrzòł cëda, żebë żëło ji sã dobrze w tim placu. Tak długò za niã żdelë. Bëłë tatkòwé widzãłë bale, piãkné, sklëniãcë sëknie i żëcë jak w bójce. Felowało ji równak tegò, co miała pò drëdżi stronie rzëczy. Felowało ji tamtëch lëdzy.

– Niech to wszëtkò paralusz weznie! – krziknãła naròz i szmëgrnãła czims cãzczim w wòdã. Wërzasté ptòchë wëstrzëlëłë ze swòjich gniòzdów w lëpie jak z pùszczòwczì i ùceklë w las. Zarò téż spòdł deszcz. Królewionka stojała i mòkła. Długé włosë przëlepiłë sã do ji twarzë. Sëknia nijak nie przëpòminała ti zdobny, paradny, jakò reno na niã żdała w ji jizbach – przëwiozłò prosto òd kròwcczi, ùszëtò ze stofów, jaczich òna nawetka nie rozmiała nazwac. Zresztã mało jã to interesowało. Terò nijak nie szlachòwała za królewsczim òbleczeniem – wëmiãtò, ùnuzlónò i wëswinionò trówã.

– Skòranië bòsczë z tim dzëwczëcã – mrëczòł pòd dzobã Brónk, czej lecòł w stronã rzëczy. Krzik królewionczì i plusk wòdë flot òdcygnãłë gò òd biórka i kòzałë retac sytuacjã. Sokòlnik miòł w tim ju niemòtë doswiòdczenië. Retanië królewionków weszło mù w krew i stało sã rozpòznòwczã znankã. Bët w tim mëstrã. Królowie-tatkòwie co sztòt zwònilë do niegò i ròczëlë do swòjégò królestwa, cobë dopòmógł w ùdostanim jich còrków na pasownã – pòdług nich – stegnã. A òn wiedzòł jak mało chto, jak dogadac sã ze wszëtczima. I z tatkama, i z còrkama. Wiedno téż nalòzł rozrzeszenië. W tim królestwie przebiwòł ju dosc długò – òd czasu, czej chtos cësnãł zaklãcë na zómek i królewionkã. Zadanië miòł drãdzë – pilowac królewsczi còrczi pò drëdżi stronie rzëczy, jãż ùdò sã wëdwignãc ji dodóm, a òna mdze mògła spòkójno do niegò wrócëc. Widzòł wiele i pòznòł jã dobrze. To nie bëło ani zwëczajné dzëwczã, ani tipòwò królewionka. Wszëtkò w ni bëło nadzwëkòwé. A ji ògnisti temperament doprowòdzòł gò czasama do szału. Blòs nijak ni mógł dac tegò pò se pòznac. Pò zakùnczenim ti wòzny misje, król

przekôzôł mù dali dozerac swégò dzecka. Nè jo, nick dzywnégò. Ùdbów rozmajitégò zortu – z rzôdka le bëłno przemészloných – to dzéwczã miało wiele. Za wiele. Brónk wëładowôł spòkòjno na brzegù krótkò młodi damë, òtrzepôł ùlizóné pióra i rzekł:
– Lëchi dzén, co? Chtos tu wierã òblekł kòszlã na rãbë...

– Wez Brónk lepi zamknij dzób, bò nie strzimóm – wëpòlëła òna. – Wszëtkò miało bëc jinaczi! Jô baro chcała wrócëc nazòd, tëlì mòcë jem w to włożëła i co? Zamklë mie w złoti klòtce! Sëknie, frizurë, bale... wiedno w pierszi rëdze! I za czim? Pò drëdži stronie rzëczi miała jem bënòmni drëchów. Wiedno szło z nima pògadac, pòtkac sã bez tegò całëgò cyrkù i nadãcò.

– Doch wcyg jich môsz, są tam, gdzie bëłë wiedno. Sygnie, że rzekniesz i zarò mòzëmë dogadac jaczé pòtkanié... – przëtómno klarowôł jak dzeckù.

– Të môsz wierã blós pùch miast mùskù, wiész! – królewionka nie przebiërała w słowach. Brónk dôwno nie widzôł ji jaż tak nagòrzony. – Nie widzysz, że òni wcale nie chcą sã ze mnã pòtëkac? Òd czasu jak tuwò jem, czëjã, że są coròz dali. A czej ju sã

pòtkómë, móm wrazenié, że nie rozmiejã, co do nich gòdóm. Sedzã sztël, gãbë majã zamklë i leno cziwają głowama. Jakbë jò prawiła w cëzy mòwie. Móm skażony jãzëk abò co? A jak jich ròczã do siebie, to... zresztã, sóm widzysz, jak to wëdrzi. Wiòldzé ceregielë wkót prostëch pòtkaniów z drëchama. Bò zómkówé regle! Bla, bla, bla.

– Mòze pò pròwdze... – zaczął cëchò ptòch. – Co tam mrëczisz? – królewionka wezdrzała na Brónka, na jaczim nie bëto ju nizòdnégò sëchégò piórka. Deszcz chilòł, to le pãcało. – Pòj sa, lepi schòwómë sã pòd lëpã. Lubila ten plac. Nié leno temù, że pò pròwdze pòd stòrã, wiòlgã kòronã drzewa nie dało sã nikògò i niczegò dozdrzec. Tu czëła sã chrónionò. I dzywnym spòsobã, wiedno jak tu bëła, złé mësłë pòmalë òdpliwatë z ji głowë. Wiedzała, że sokòlnik nick nie zawinił

i znówu przęjął na siebie całą ji złość. Le tak pò pròwdze blós òn rozmiòt rozëmno i pòwòzno do ni pòdënc. Nie machòt „rãkã“ na „dzecne wëstwòrzanié“ królewionczici – jak to czasama robił tat. Nie gòdòt: „Jo, jo, królewionczici tak mają...“. Òn stëchòt, cziwòt łëbkã i mòtczòt. A jak ju skùnczëta wërzucac z siebie wszëtkò, co jã grëzło, tej w mądrëch i prostëch słowach tłómaczył, radzył i nie òceniwòt. Wiele razy pòkòzòt, że tã samã sprawã mòzna widzec rozmajice. Że czasama lepi sã zatrëmac, złapac dobri szluk lëftu, zanim sã rzeknie jedno słowò za wiele. Jo, z tim to òna miała jiwë. Nòprzòd robiła, dopiërze tedë zaczynała sã zastanawiac.

– Mòżesz miec pròwdã – cygnął Brónk – z tim skażonym jãzëkã. Chòc mòże nie tak skażonym, jak tã mësliż.

– Co? – zòs jã zaskòcił ten mądry ptòch.

– Òni ciebie òprzestelë rozmiec przez twój jãzëk. Pò pròwdze. I chiba mają strach.

– Jakùz to? Przecã gòdómë w jedny mòwie – królewionka bëta zaskòczonò.

– Móm wraziénié, że zaklãcë nié do kùnica òstało zjãté. Widzisz, zómk òstòt wëdwigniãti. Lëdze dobëlë nad ùkòzkama i przeniëslë ciebie przez głãbòkã wòdã, ale zabòczëlë ò jednym. Wrócëta jes do pałacu i zacząła gadac w „pałacowi mòwie“. Ùziwòsz terò apartnëch dlò nich słowów i nawetka jes tegò nie przëuwazëła. Prosto nie jes w sztãdze przez zaklãcë, jaczé wcyg mò nad tobã mòc! To ju nie je ten prosti, codniowi jãzëk, jaczégò jes ùziwala pò drëdzi stronie rzëczci. Tobie sã zdòwò, że gòdòsz jak wiedno, ale tak nie je. Do tegò twój wëzdratk – nowé sëknie, brilantë... jes tak pësznò w tëch wszëtczich òbleczeniach, że òni zacząlë miec ciebie strach. Dlò nich stała jes sã cëzò. Czëją sã za mòfi, żebë przebëwac w twòjim towarzëstwie i z tobã prawic.

– Co móm terò zrobic? – królewionka miała łzë w òczach. Chcała òdzwëskac swòjich drëchów, chcała téz òstac w pałacu, bliskò rodzëné. Bëf jaczis spòsòb, żebë pòłãczëc te dwa swiatë?

– Chiba wiém, co zrobic – Brónk sã ùsmiëchnął i pòcygnął królewionkã za rãkã.

– Gdzie chcesz mie zabrac?

– Zarò òbòczisz i ju nie rëcz wiãcy.

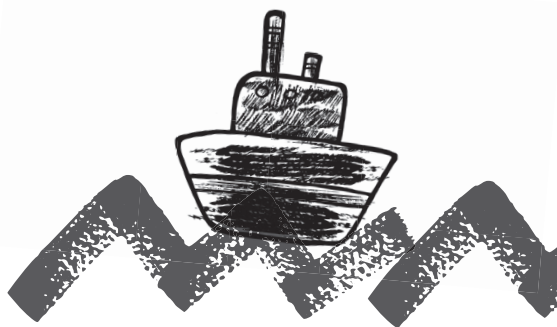
Słabò ùdeptónò stegna, jakã szlë, prowadzëła w stronã stòrëgò lasu. Dòwni w tim mòlu pësznił sã brzadowi ògròd. Dzysò òstało pò nim pòrã krëszków i dwie jabłònczi. Wszëtkò bëto dosc mòckò zarostë rozmajitim zelã, jaczé terò, pò deszczu, czarzëto òsoblëwã pòchã. Królewsczi ògròdnicë zazërelë tu z rzòdka, bò téz ten plac drãgò bëto dozdrzec z przëdnëch ògròdowëch alejków. Królewionka nie bëta tu nigdë. Na samym kùncu dròzci, pòd mùrã, rosło jesz jedno baro stòrë drzewò. Jegò wietwie i wietewczici sygalë zemi, a soczno zeloné lëstë twòrzëtë òsoblëwã girlandã. Wëzdrzało to jak jaczës krëjamné dwiërze. Brónk òdsënął gałãzci na bòk i wpusczył dzëwczã do westrzòdka.

– Widzisz te malinczé kwiòtczici, co roscã kròtkò pnia? – ptòch òstròżno pòdszedł i wskòzòł na biòtawé, miòdno pòchnãcë i kãsk szlachùjącë za marzëbiònkama roscënë. Bëto jich tam skòpicã. Królewionka widzała je pierszi ròz. – Nazbieròj jich mòtã krutkã, a pózni bãdziesz mùszała z nich zrobic wëwòr. Sama to robi. Jak sã tegò napijesz, zaklãcë zdzinié a tã dostóniesz mòc gòdaniò w kòzdi mòwie, w jaczi le bãdziesz chcała. Twòji drëszë zòs òbòczã w tobie dzëwczã, jaczé pòznelë z drëdzi stronë rzëczci. Òstóniesz w pałacu, a òni mdã rozmiec twòjã gòdkã. Znówu mdzeta razã i wiele dobrëgò ùdò sã wama zdzejac.

Królewionka wzërała na mòlëgò sokòlnika i bëto ji tak, jakbë gòdòt do ni nié bëlno ji znóny ptòch, le dëch roscãcégò tam drzewa. Nie rzekła nick, le ùrwała përnã òd tëch kwiòtków. W ji rãkach zaczątë pòchnãc jesz mòcni, jakbë chcałë zwikszeć swòjã czarownã mòc. A pózni stało sã dokłãdno tak, jak przepòwiedzòt Brónk.

Justina Pranszke

Pòwiôstczi dlô dzôtk

D(r)ëch Stolem

Jónk kùncził ju wnetka trzecą klasã. Za sztót miałë zaczãc so wakacje... W kùncu – bò za baro nie lëdò chòdzëc do szkòlë. Mieszkò na pùstkach i mùsi dosc wczas wstajac, żebë zdãżëc na zajmë. Ni mô tu kòl chëczy zòdnëch drëchów. W szkòle tak pò pròwdze téz nie... Jónk mëśli, że to przez to, że ni mô módnëch òbleczënków i telefonu. Je mù përnã wstid. Kò wszëtcë w klasë majã. Jegò starszi baro go kòchajã i starajã sã jak mògã, żebë nick mù nie brakło. Jónk doma je szczëtlëwi, le czãsto felëje dëtków na dodòwkòwë rzecze. Miòł żòł, że jiny majã so lepi... a òn baro chcòłbë miec nòlëpszëgò drëcha. Nie wiedzòł równak tak richtich, czim je pròwdzëwò drëszba.

Kòzdegò dnia Jónk przesadiwòł w szkòle na gòrnym kòritarzu przë òknie. Sedzòł tam òb wszëtczë przerwë midzë lekcjami – to bët jegò ùlëdóny mòł. Z òkna widzòł jigrowi plac, na chtërnym dzecë sã razã bawilë i przë tim bëlno sã smialë. Rojił, że òn téz je midzë nima.

– Czemù nie jidiesz do dzecy? Ni môsz chãcë sã z nima bawic? – czãsto pita szkòlnò.

Ale Jónk wiedzò òdpòwiòdòł to samò.

– Niééé... jò wòlã tu. Pùdã do nich za chwilã...

Knòp równak nigdë nie szedł. Do nikògò sã nie òdzëwòł, nawetka bëlno nie przëzdrzòł. Miòł strach, że gò wësmiejã, że nicht nie mdze chcòł z nim gadac. Wcyg pamiãtò, jak Karól sã z niego wëszczërzòł, że je dzywny i zacopóny, że do nich nie pasëje. Temù stoi terò z bòkù, nie òdzëwò sã do nikògò, bò wcyg mëśli, że skòrno je biédny, nicht gò nie pòlubi...

Pò szkòle Jónk czãsto bawil sã sóm w lese, jaczi rósł przë jegò chëczach. Nie szedł za dalek, bò wiedzòł, że sóm mògłbë zbłãdzëc w gãstëch krzach. Tam wiedzò bëłò co robic. Nòlepi bëłò òb lato, czedë rosłë jagòdë. Mmm... To bëłò smaczne! Mëma rëchtowa plinice, a pózni robiła zòs z tëch jagòdów – knòp bë mògł je jesc kòzdegò dnia! Nie wszëtczë jagòdë równak mòzna bëłò zjesc, niechtërne szłë na hańdel. Czej przëszłë latné ferie, Jónk jak co rokù rësił na zbiër lasnegò brzadu, równak tim raza ùdbòł so, że nazbiërò gò tak wiele, żebë sygło na nowi telefon. Czej razã z tatkã szłë w las, co chwilã mijelë rozmajité dołë i ùdeptoné place.

– To pewno dzëczy majã te kùle wëkòpónë abò jaczé jiné lasné zwierzãta – gòdòł tatk, jakbë sóm do se.

Czej nalezlë dobri plac do zbiëraniò, nògle Jónk sã przelãkł. Wedòwało mù sã, że dzes w krzach biegòł jaczis twòrz. Tatk wstòł, przëzdrzòł sã w dól i rzekł:

– Tu doch nikògò ni ma. Wszãdze drzewa i krze. To pewno jaczi zwiërz abò wiatër. Zbiëròj dali!

Pò pròwdze las bët dosc gãsto zarosłi krzama i wiòldzima drzewama, cãzkò bëłò dozdrzec tam cos jinégò, chòc starka przòdë òpòwiòda, że w lese mieszkò straszno czarownica. Mòze to bëła òna?

– Tatkù, to miało dłudzé nodzi i rãce i wëzdrzało jak... – nie dokùncził knòp.

– Co Të za głëpòtë gòdòsz – przëzwòł mù òjc. Cebie je trzeba telefon... jesz czegò! Jak të òd samégò zdrëznika môsz ju w głowie pòmachconé. Ni ma czasu, zbiëròj.

Jónk tej zbiëròł dali, ale mësl ò dzywny pòstacji nie dòwa mù pòkù. Òn doch napròwdã cos widzòł!

Òb wieczór Jónk ni mógl ùsnąc, wżéròł w òkno i rozmiszlòł. Miesąc swiécył jasno i roznòszòł wid pò całi jizbie. Nògle cos jakbè stanãłò bùten... przez òkno widzec bëło cos dzywnégò i taczé samò pòjawiło so w jizbie na scanie. Jónk głosno zawrzeszczòł i rãkã zastonił òczë. Tatk flot przënëkòł z dołu.

– Nè cèż sã stało? Cos Cè sã snije?

Jónk òdemkł òczë. Dzywnégò ju nie bëło widzec ani na scanie, ani za òknã.

– Tu bét jaczis twórz!

– Dze? Tu w jizbie? Widzysz doch, że nikògò ni ma.

– Ale òn tu bét na ti scanie!

– Ciebie sã gwës wëdòwało. Nòprzód dëch w lese... terò tu... Witro nie pùdziesz do lasa. Òdpòczniesz so i lepi pòbawisz w ògrodze. Spij.

– Ale jò chcã ùzbierac na telefón...

– Żódnégò telefónu... òd tegò sã blòs w głowie barzi miészò. To cè nie je pòtrzebne. Dobri nocë.

Jónk sã rozplãkòł. Chcòł jic nazbierac wicy jagòdów, bò wcyg felało mù pieńdzy na nen ùpragłi telefón. Pòmëslòł tej, że pùdze sóm. Wstónie wczas, tak, żebè starszi nawetka sã nie spòstrzegłë. I jak pòmëslòł, tak zrobił.

Reno Jónk chwëcył w rãkã blòs kòłòcza i bùdlã wòdë. Wzãł kanë, wãbòruszk i rësził w las. Szedł w znóny mù plac, w jaczim rëchli bét z tatkã, le òkòzało sã, że tam bëło ju wszëtkò ùzebróné. Cèż bëło robic? Knòp szedł tej dali. Nalòzł taczì dobri mòł, że zrobiło mù sã jaż czòrno przed òczama. Òb pòttora gòdzënë miòł zafùlowóné swòje pòjemniczì i ju chcòł rëszac pòd dodóm, czedë zmerkòł, że nie pamiãtò drodżi nazòt... Skãdka przëszedł? W jakã stronã jic? Wszëtczé drzewa wëzdrzałë wkòł tak samò... co terò?! Wtim midzë krzama cos zatrzeszczało i pò sztòce przed Jónkã stanãł wiòldzi twórz. Dëch, stròszk, a mòże człowiek? Jónk tak jak stojòł, tak szmërgnął swòje kane i chcòł stamtãdka wërëwac. Pòstacjò równak zawòła:

– Czekòj, twòje jagòdë. Pòmògã cë.

Jónk zatrzymòł sã, letkò òdwrócył głowã, przëzdrzòł sã w górã na gãbã wiòlgòsza.

– Chto tttë... jjes...? – zapitòł przepłoszony knòp.

Wiòlgòsz ùsmiéchnãł sã do Jónka. To përzniã gò ùspòkòjilo, chòc wëzdrzatk wcyg przeròzòł knòpa. Twórz bét baro wiòldzi. Bét téż baro zmiarti, a jegò nodzi wëzdrzałë jak pnie drzewiãt. Òblokli bét w bruné ruchna, przëpòmìnajãcë miech òd zëta. Miòł téż wiòldzé òczë i szadã òd klatów głowã. Jegò skóra miała zelono-mòdrã farwã i kãsk przëpòmìna mù heroja z bòjczy, jaczégò widzòł w zdrzëlniku.

– Czë tã jes...

– Stolem. Jò jem Zmiarti Stolem. Mieszkóm tu w tim lese òd baro dówna. A tã jes Jónk, pròwda?

– Jooo... Jes tu sóm?

– Jo. Ni móm nikògò. Mòja całò familiò: starszi, braca, sostrë i starcë – wszëtczé zdżinãlë setczy lat temù. Òd wiedna mieszkëlë më tu na Kaszëbach. Wszëtczé stolemë bëte baro wiòldzé, leno jò jeden ùrodzył sã taczì zmiarti i mniëzi jak reszta... Co rokù wszëtczé stolemë miałë swòje zërdzenié nad Bòttã. Ze wszëtczych strón Kaszëb cygnãlë nad mòrze. Blòs le jò òstòł doma. Tradicjò nakazywa razã wëplëwac na mòrze. Tegò razu nie wrócëlë nazòt. Nicht nie wié, dze òstòł jich òkrãt. Lëdze gòdiwelë, że widzelë jich bòt na wòdach òceanu. Jiny, że òkrãt zabłądzył i mieszkają terò dze jindze. Jesz jiny, że stolemë do dzys szukają drodżi nazòt do brzegù Kaszëb. Nie wiadomò, òd lat jem tu sóm.

– A czëmù chòwiesz sã w lese?

– Lëdze wësmiëwelë mie, że nie szlachùjã za żódnym stolemã, a barzi za wërostim kròsniãcã. Tam, dze jò sã pòjòwiòł, tam mie nëkelë précz, bò mielë strach, że narobiã jaczégòs kłòpòtu. Temù òd czasu, czedë mòja familiò nie wróca znad mòrza, mieszkóm tuwò i chòwiã sã midzë krzama przed lëdzama. Ni miòł jò w lëdzach nigdë drëchów, chòc żódnny krziwdë jò jima nijak

nie zrobił. Lédze czãsto òceniwajã drédzich pò tim, jak chto wëdzrzi, a nié, jaczé je bënë, w sercu.

– Tej te kùle i mitë w lese to twòje szlachë... Wiész... jò téz ni móm drëchów. Mieszkóm tu blós z mëmã i tatcã, wszëtccë krewny sã dalek, a òkróm nich ni móm zòdnëch dobrëch dlò mie lëdzy – knòp sã zasmùcył.

– Jò mògã bëc twòjim drëchã.

– Të? Ale jak? – zdziwił sã knòp.

– Pòj, dobrze znajã ten las. Weznã ce na rãkã i zanosã pòd dodóm, le nòprzód mùszimë pòzbierac twòje jagòdë...

Czej pòzbiérelë jagòdë, stolem zrobił sztërë kroczi i pòstawił knòpa na zemi.

– Në, terò të ju trafisz do chëczë, co? – ùsmiëchnãł sã.

– Ten dëch wczora na scanie to të bëł? – dopitiwòł Jónk.

– Nié. Na scanie bëła mòja cëniò. Jò bëł bùten pòd òknã – rozesmìòł sã stolem.

– Cëniò?

– Cëniò to taczi nocny drëch, jaczégo kòzdi mò w swòji jizbie. Jezlë chcesz, mògã ce jesz òdwiëdzëc, le nòprzód mùszisz mie cos òbiëcac. Nigdzie i nigdë nie chòdzë sòm bez wiëdzë starsich. Òni mùszã wiëdzec, dze sã pòdzëwòsz. A jezlë ju dzes zabłãdzysz abò jes dzes bez starsich, pamiãtòj, że nié kòzdi stolem i człowiek mò dobré intencje. Nigdë ni mòzna sã òddalac i chòdzëc z cëzyna. Lédze sã rozmajiti. Nót nòprzód siebie pòznac. Szczescë, że to jò ciebie spòtkòł...

– ... i òstóniesz mòjim drëchã?

– Chãtno. Drëszë sã pò to, zëbë nicht nie czuł sã sòm, zëbë dotrzëmòwac so towarzëstwa. Drëszë mùszã téz so pòmogac, w kòzdi sprawie miec dlò se czas i wiele ze sobã gadac. Bëc dlò se zëcznyma i ùsmiëchniãtima. W drëszbie nie je wòznë, jak sã wëdzrzi i wiele mò sã piëndzy. Liczi sã blós to, czë rozmiëjemë bëc dlò se dobrì. Wkòł ce mòże bëc wiele dobrëch kòlegów, ale jak nie mdiesz do nikògò sã òdzëwòł, nie pòznòsz jich i mòszesz jich nie dozdrzec.

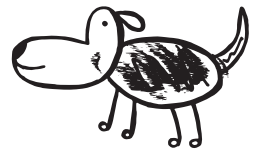
Jónk pòmëslòł ò szkòle i ò drëchach,

z jaczima nijak nie gòdiwòł. W pamiãcë mò blós Karola, chtëren sã z niegò wësmiëwòł, ale chto wié, czë reszta téz je takò jak òn. A mòże to blós strach Jónka przeszkòdzòł mù w nalëzenim pròwdzëwëgò drëcha?

Jónk szczestlëwi wròcył dodóm i òd razu przëznòł sã starszim, że wëlòzł reno bez pitaniò do lasa i tam zabłãdzył. Òpòwiëdzòł téz, że spòtkòł stolema, chtëren pòmógł mù nalezc drogã nazòt. Na zòczãtkù starszi mù nie ùwierziëlë. Lédze òd lat mësziã, że stolemë wëdzinãłë. Wszëtccë ju zabòczëlë ò Zmiartim Stolemie, chtëren zamieszkìwòł lasë Kaszëb. Chto wié, w jaczim lese terò sedzy.

Jónk za ùszpòrowóné piëndze nie kùpił telefonu, le òstawił dëtcki w szpòrkasce. Wiëdzòł ju, że nie je òn mù wcale pòtrzebny do drëszbë. Wcyg pamiãtò ò słowach stolema: nié wszëtccë lédze sã lëchi i nié wszëtccë dobrì, ale nót je lëdzy pòznawac. Dzys Jónk mò wiele kòlegów, ale jegò nòlepszym drëchã òstòł równak stolem. Pòlubilë téz gò starszi knòpa i czãsto biwòł kòl nich doma. Stolem ni miòł nowòczesnych lómpów ani telefonu i bògatëch rodzëców. Miòł równak dobré serce i czas dlò Jónka, czedë ten tegò brëkòwòł.

A czë Të wiész, na czim pòlëgò pròwdzëwò drëszba?

Zagùbionë strëfle

Mateùsz mò baro snòzã jizbã i òglowò mò piãknë chëcze i ògròdk. Wszëtckò je apartné. Starcë gòdiwajã, że „to wszëtckò” mùszalo kòsztac „wiele piëndzy”, ale Mateùsz nie wié jesz, co to dokładno znaczy. Wié blós, że bëło to wiãcy jak jeden dëtck. W jegò dodomie nigdë tëch dëtcków nie felowãło. Wiele razy widzòł je w miészku kòl mëmë i tatka: òkrãglë, zòttë i strzëbrné, wikszë i mniészë a téz papiorowë w rozmajitëch farwach. Nie zastanòwiòł sã, skãdkaż te dëtcki tak pò pròwdze sã bierzã i òglowò, skãdkaż

lédze je haliwajã, bò chòc dètcki òstòwiò sã w rozmajitèch placach, w miészku nalòżajã sã wcyg nowé.

Mateùsz nie chòdzy ju do przedszkòlégò, a òd séwnika pùdze do pierszi klasè. W te wakacje mùszi sã tej bëlno przèrèchtowac. Razã z mëmã jachòt òstatno do wiòldzégò składu nakùpiwac wszètczé brèkòwné mù do szkòtè zachè. Przè ti leznoscè mógl znòwù kùpic so cos stòdczégò. Równak tim razã chcòt cos jesz: nowé stréfle. Leno nie bëtè to taczé bële jaczé stréfle – òne bëtè zaczarzoné! Pòtrafił ègrzewac abò letkò znobic nodzi. Òbszèté bëtè òbròzkama z ùlubionèch bòjków knòpa, a do te swiécètè farwnym widã, czèj òkrãg robiło sã cernno. – Ni ma mòwè! – rzekła mëmka przèzèrajacè sã na kòrtkã z cyframa doparłãczonã do pòlècè. Òne sã pèrznã za drodzé jak na stréfle.

– Nè, jò doch móm swòje pièndze! – nalégòt knòp òdmikajacè swój miészku.

Kò nié blòs starszi majã swòje miészczzi, òn téz pòsòdòt swòje dètcki. Dostòwò je regularno òd starczy, starka i drèdzi starczy i starka, a tej jesz nieròz òd cotczy, mëmè i tatka. Miòt jich ju baro wiele, le teròzka òstòt mu blòs jeden: bruny i papiórowi.

– To je za maò - przèzdrza sã mëma. A pò drèdzé, tè doch ju dostòt czedès pòdobné stréfle.

– Te sã lepszè... a tamte mie sã i tak dzes zgùbiłè.

– Tej je mùszisz nalezc. I òd razu resztã stréflów mèt. Nie mdzesz miòt ju wnetka ani jedny pòrè. Jò nick nowégò nie mdã kùpiwa!

– Leno...

– Mateùsz! Jò ni móm tèli pièndzy! Jak baro chcesz cos drodzégò, to mùszisz nòprzòd so na to ùszpòrowac – rzekła mëma i jacha dali krómòwim wòzykã midzè pòlèce w składze. Mateùsz bëł baro zadzèwòwóny tim, co rzekła mëma. Jak ni mò pièndzy?! Widzòt doch jich całi sztòpel kòl ni w miészku.

– Starszi sã jaczis dzywny i do złoscè nie zgòdzywajã sã na to, co chcã jich dzecè. Jak

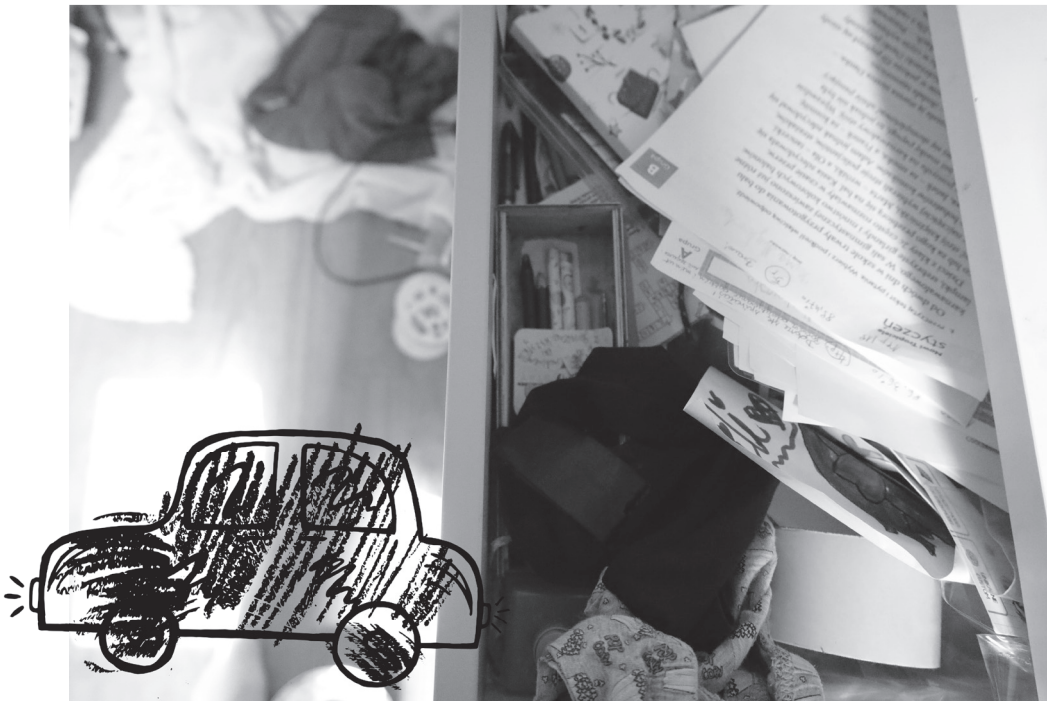
mdã ju dorosti, bãdã so kùpiwòt wszètckò, co blòs le chcã! – mëslòt rozgòrzonny knòp.

Mateùsz nie wié jesz, że pièndze nie je letkò zdobèc. Nie roscã na drzewach i nie spòdajã z nieba. Nie dò sã jich téz wètowic z jezora czè wèkòpac z zemi. Żebè je miec, nòt je nòprzòd jic do robòtè, a tam cãzkò robic. W „nòdgradã” dostòwò sã tej dètcki, leno ni ma jich jaż tak wiele, żebè sygło na wszètckò. Temù téz dozdrzeniałi kùpiwajã blòs to, co je napròwdã pòtrzebne do żècò. Czãsto starajã sã kùpiac cos tònszégò, żebè zaòbszczãdzèc pèrznã dètka i temù tak dokładno òbzèrajã cenè. Na wikszè pòtrzebè czè swòje rojenja mùszã szpòrowac. Szpòrowac miòt téz Mateùsz... leno jak? W swòjim miészku miòt blòs jednegò dètka, chtèrnégò i tak miòt chãc wèdac. Na szczescè tim razã nie zdãził, bò mëma wòła gò ju do krómòwi kasè, bë pòtemù rèszèc prosto dodóm.

Tegò dnia knòp nie rozmiszlòt ju ò niczim jinym jak ò stréflach. Tak baro chcòt je miec... Do samégò wieczora zastanòwiòt sã, jak je zdobèc. Nie zjòdł nawetka wieczèrè. A czèj légl do spaniò, dali mëslòt blòs ò „za drodzich stréflach”. Nié blòs to gò smùcèło. Zastanòwiòt sã téz, dze sã jegò wszètczé dètcki. Dostòwòt doch jich tak wiele, a w jegò miészku òstòt blòs le jeden... dze bëła reszta? Czè mù sã dzes schòwa? A mòzè jaczès kròsniã mù je wèkradło? Zabòcił, że wikszosc z jegò bògactwa mò ju dòwno wèdóné...

W nocè, czèj knòp spòt, òdwiedzył gò dzywny gòsc. Òbùdzył gò jaczis jaskrawi wid i w jizbie pòjawił sã dèch Stréfluk. Miòt wiòldzè òczè i krzèwé mùnie, i leno trzè zãbè, a całi wèzdrzòt jak stòrò pòdzartò stréfle. Chòc wèzdrzòt dosc przèrazlèwie, miòt dobré zamiarè.

– Witòj. Jò jem Stréfluk. Jò móm wszètczé twòje stréfle, ale jezlè chcesz je òdzwèskac, mògã cè je òddac. Mùszisz blòs robic pòrzãdk w swòji jizbie i pilowac, żebè wszètckò wrócèto na swój plac. Tak jak lédze majã swój dodóm, tak téz wszètczé zachè

brëkùją swòjich chëczy, swojégò placu. Jinaczi wszëtkò dżinie... na wiedno.

To rzekł, a tej schòwòł sã w wiòldżim dëmie tegò farwnégò widu. Mateùsz wstòł i pòdszedł blëzi negò mòla. Leża tam grëpa jegò zabòwków. Czej rozgarnął je rãką, nalòżł bënë swòje zagùbioné strëfle! Tak pò pròwdze bëtë òne taczé same jak te, chtërne chcòł tak baro kùpiac. Ùceszony chwëcył je do rãczy, a tej załòżił na nodzi i tak szczestlëwi ùsnał.

Drëdzégò dnia, czej wstòł, òd razu wzał sã za sprzãtanié jizbë. Dëch Strëfluk gòdòł, że wszëtkò mùszi miec swój plac, bò jinaczi dżinie, a òn nie chcòł ju niczegò stracëc. Przë ti leżnoscë nalazłë sã jiné rzeczë, ò jaczich ju wnetka zabël. Nalòżł jesz jiné strëfle, ò jaczé ju nieròz dopitiwa mëmka. A kùreszce nalòżł nawetka dwa dëtczzi, chtërne schòwóné bëtë pòd lòżkã. Knòp sã baro ùceszil i pòmëslòł òd razu, że kùpi so nowé kòto. Leno... bådze mùszòł jesz përnã dozbierac, bò na kòto trzeba wiele dëtków. Në i dze zrobic

jima dodóm, dze je schòwac, zebë mù nie zdżinãtë? Miészki nie bët nòlepszym placã, bò z niego piëndze sã wëdòwò a òn chcòł je szpòrowac...

– Mòże... wiém! Zrobiã dëtkówã kastã: mòjã szpòrkastã!

Mateùsz wëmëslil, że z pùdełka pò masle zrobi pùdełkò na piëndze. Òklejòł i òzdòbiòł farwnym papiòrkã, a tej pòstawił na biòrkò. Òd negò czasu wszëtczé dëtczzi, jaczé dostòwò, chòwie do szpòrkastë i dzãka temù mò ju jich baro wiele. Terò mdze mògl kùpiac nowé kòto!

Dzãka zadżinionym strëflóm Mateùsz dowiedzòł sã, jak wòzné je trzimanie pòrzãdkù w swòji jizbie i nauczil sã szpòrowac dëtczzi. Wié, że starszi mùszã cãżkò robic, zebë je zdobëc, i nie nòlezi jich wëdawac na wszëtkò òd stronë. Swòje drobné dëtczzi wòrt je szpòrowac, zebë pòtemù mòc so kùpic cos lepszégò. A czë Të téż mòsz swòjã szpòrkastã?

Tómk Fópka

Przigòdë królewionczi Pąpli-Lómpli Pierszi

Òdecknienié

Królewionka Pąpli-Lómpli òdecknãta jak wiedno. Nôprzódka ùczëta, jak spiéwiã ptòszczy na wietwiach królewsczégò pałacu.

– Fiji, fijuju – zaczął fijutk szadi, co wëzdrzòł jakbë prawie skùńcił spik. – Tri-gri-gri-grugru – òdpòwiedzòł gringòtk trilulińszczy, co sã wcyg z fijutkã przecywiòł. – Kla-kla-bùczacza – zasmiòł sã na to klaftk bùczowi i królewionka Pąpli-Lómpli ju wiedza, co je czas òtemknãc prawé òkò. Dała sã zgëldzëc w nie widkã, co przecyskòł sã bez òknowé gardinë kaszëbùlińszcégò pałacu. Òtemkniãcé lewégò królewsczégò òka przëszo ju dzél lzi i za sztót Pąpli-Lómpli mërgała wiesoło na przëwitanié dnia. Dzén jakbë sã ùktónił i zalòł królewską spòwnicã redotnym blòskã. Królewionka wstała i zazwòniła różewim zwònùszkã: dzyn, dzyn, dzyn! Naròz pòjawita sã panna Bawimùlka i przëroczëta Pąpli-Lómpli przed królewsczé zdradło, przed jaczim leżało sta statków do strojeniò. Bëtë tam téż szczotczy, co delikatno mùjkają włosë a grzebiònë z kaszëbùlińszcim rodowim znakã, co sã nima czosa jesz sama prastarka królewionczi – królëwò Kùnegùnda Gòrlëwò. Pąpli-Lómpli wezdza w zdradło i wzdichnã: to bãdze ale miłi dzér.

Òblòkanié królewionczi

Czej ju wszëtczé królewsczé włosë òstałë ùprawioné, bò jak gòda starka Pąpli-Lómpli, Królëwò Sétmë Swiatów a Mackòwégò Błotka, Ana Wszëtkwòwiedzko: – Taczy czuch a klatòk nie je lëdzóm na òczë do pòkòzaniò – królewionka razã z pannã Bawimùlkã

rëgnãłë ze strojenim w królewsczé ruchna. Piérwi lica Pąpli-Lómpli skropioné òstałë wòdã z różë, co jã wanożny krómòwnik Remùs nie wiedzec czemù pòzëwòł „Szadëlc numer 9”. Psyk, psyk. Psyk, psyk – na kòzdé lico pò dwa razë. Pòdlug ceremoniatu nót je jesz przetrzëc biòté rãczczy królewionczi mòkrã lapkã, pò dwa razë z kòzdi stronë a za ùszama pò trzë razë. – Tëli przecywianiò sã z tim mëcym – mrëknãta Pąpli-Lómpli i ju bëta paròt na òbleczné dzejania. Piżama „na bëlné snicë” zamienia sã na skrzãcã sëczenkã z pãpòwónyma rãkòwama, cenczë nogawice a na stopczy wsënioné bëłë bótczy, co je królewsczi szewc pòzëwòł „wanòzczy”. Jak wiedno pierszégò dnia pò swiãce królewioncë przëpinòno mòdrò szlëfka z lilewim znaczkã. – Je ale nasza królewionka snòzò – wzdichnãta Bawimùlka.

Królewsczé zjstku

Pąpli-Lómpli zarzeszëta sobie królewską chùstkã z rozewim grifã pòd brodã i klasnãta w rãce. Wnet jãtë sã pòkazëwac na stolëskù w ògromny jòdnicë rozmajité zjstku i pitkù. Nôprzòdkã nadeszedł sòm królewsczi kùchòrz Warzëmir z biòłtim, wësòczim kùcharsczim czòpkã. Niòsł pòchnãcã praznicã z jajów przepiòreczków-skrzeczków ùpiektã na brunëchnëch skwarkach z niedzwiedzowégò tłuszczu. Wòniò rozprzenòszãta sã pò całi kòmna. Praznicowi dimk ùktòdòł sã w bòjkòwé wzorë: to wiòlgòdczégò smòka ze szeroczim ùsmiëwkã, zòs w ptòszã różnofarwné z trzema malëtëchnyma kròsniãtama na ògònie, a to znòwù

w słoniczka w czôrno-żółté sztrépczi z krutką kwiatów w trąbie. Tej nadplénãła kùchôrka Grétka, co naszèkòwała sztólków: ze swièzo ùczerniónym masłã i malénową tomatã, ze szmùltkã i kwaszonyma gùrkama. Całò góra smaczności do przegrèzeniô na stolémny place. Pò tim wnikòł królewsczi ôgardnik z kòszã jabków ze sadu, co same sã w gãbie rozpliwãł a z przepòchnãcyma pòtròwnicamã w plotłim z kòrzenia danè statkù, co chłoscèł do spròbòwaniô. Kùchniowi pòmògajk, Walerk, przèjachòł z wòzykã ze statkama z picym: harbatã z kòrzenia drzewa rosceniô, sokã ze słodczy banie a bãbelwòdã maniącã do wèpicò: pùk, pik, csss... – Co mómè pòszpandérowac, krolewióknò – rzeknãł Warzèmir. Pãpli-Lómpli wezdrzãła na bédowóné smaczczzi a wzdichnãła: – Leno glèł chleba a zdrzòdlanò wòda. Za sztót móm lekcjã tuńca.

Tuńcowanié Pãpli-Lómpli

Skòczkajk Prostonodzi bét nòlepszym tuńcòrzã w całim królestwie. Skòkaniô a łãdzich zdżibów ùczil gò sóm méster

Dżuzeppa Ballballón, jaczi wëmèsił wikszì dzél salónowèch tuńców; w tim statecznégò pòlonèzra „Pótã-pótã”, żèwégò „Nèkónégò” a baro pòmãlècznégò „Niechlè-niechlè”. Skòczkajk znòł te tuńce i sto jinèch, bò tak sã slèchało królewsczémù tuńcowémù méstrowi. Miòł òblokłé ruchna, co bètè baro krótkò cała. Bez to mógł sã chùtkò rèszac i nieròz bez to nie bètò gò widzec, czèj ju zaczął swòje piruetè, galopè a pòdpòsownè skòczci. – Chcemè le sã rozgrzòc, Wasza Snòznosc. Prawò królewskò nòzka: rôz, dwa, trzè! Lewò królewskò nòzka: rôz, dwa, trzè! Królewsczè rãczczzi robiã: w górrã, w dóóół, w bòòòk i na szraaagò! I jesz rôz! Sajdniemè jak zajc. Hòpka, hòpka! A terò rãkã klepiemè sã pò pãpkù. Pùm, pùm, pùm! W nòrce balowny salè stojòł gramòfòn, co na nim szło grac mùzykã. Méster Skòczkajk zapùsycil statk i ju òbadwòje plénãł w ritm mùzyczci: tada-la, tada-la, fiju, fiju! Radi, radi, pù-lulu! Jãz cekawi skòwrónk sadnãł sã na òtemkłim òcènkù i pòzéròł jak Pãpli-Lómpli szèkòwno sèna. I zaspiewòł melodiã bùchè.

Karolëna Serkòwskô-Secechòwskô

Sobótkòwé nótë

To je chróst, a to je skra,
A to wiòldzé ògniszczca.
To je miotła czarownicë,
a tam stoją czarzelcë.

Stoją tam czarzelcë,
miotła, czarë, chróst i skra,
a to wiòldzé ògniszczca.

To je kania, to ji wòda,
a to dzura, tam są schòwa.
To je brutka, to je bëniel,
co ju mają latné ferie.

Kania, wòda, brutka, bëniel,
dzura kani, latné ferie,
stoją tam czarzelcë,
miotła, czarë, chróst i skra,
a to wiòldzé ògniszczca.

To są na jezorze wiónczi,
A tu za parpacą mùlczci.
Swiãto tatka mómë téż
i to w sobótkòwi dzéń.

Swiãto tatka, parpac, mùlczci,
jezoro, brutków wiónczi,
kania, wòda, brutka, bëniel,
dzura kani, latné ferie,
stoją tam czarzelcë,
miotła, czarë, chróst i skra,
a to wiòldzé ògniszczca.

W wilëjã swiãtégò Jana
Mòzna bawic są do rena!

Òliwiô Kùcharskô

Wseczëcé

Chòc sztëczny swiat, jô nie chcã takô bëc,
Chcã sã mòc ceszëc, nié leno żëc.
Bëlno wiém, że mùszã w se wierzëc,
Jak jedze sã za chùtkò, mòże sã wëkòlibac.

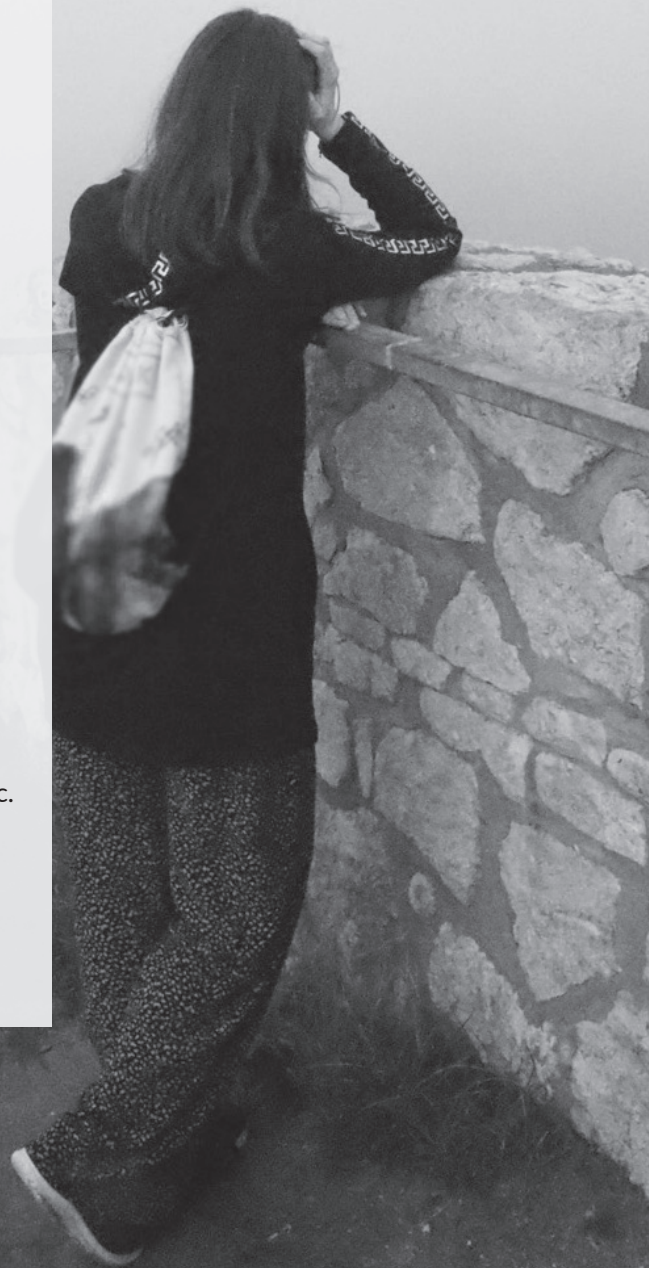
Jak chmùrë przëstóniãjã problemë,
Òsoblëwie ten nômnieszï płomiczk nôdzeje,
Kùli mùsz sã z trëdnoscama mierzëc,
Gwëсно nigdë to sã nie zmieni.

Jem dostała richtich kòpa òd żëcò,
Czemù jô? Nawetka nie dô sã zapëtac.
Czëjã cãżòr i òdkłòdóm gò na bòk,
Tak prawie zalegòscë pòwstòwajã.

Mòje wseczëcé cãżkò zrozmiëc,
To gòrszë jak patrol – mëslëc.
Te wszëtczë òczë, chtërne zdrzã na mie,
Pòtrafiã blòs milczãco przëswiadczëc.

A wseczëca sã mitczëszë jak paproc,
Jedno złë słowò, a mògã cë wëgarnãc.
Chcã, żebëm bëła przë nich pròwdzëwò,
chòc kòżã mie emòcje w napëszczkù trzëmac.

Òstatno przëlòma swòje nôwiãkszë lãczy,
równak cos zòs wpicha mie w biédã.
I nie chòdzy tuwò ò głòd czë nãdzã,
Rzeknij, czë dô sã za niczim tesknic?

Klebbów Matis

Swiat na chwilã sã zatrzymôł
chòc czas pñenãł
a stòri zégar
nen z czeladny jizbë
wcyg pòtikòł
minutë, pòtemù gòdzënë
nie chcòł zastojec
przegrzeszonégò biegasa
wszëtkò je w nëkù

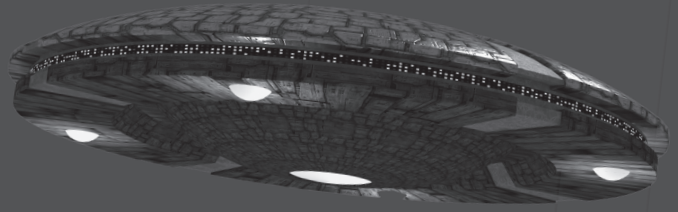
ùmarł jes
nie chcòł jem
dac temù wiarë
bò jem niedowiérnym człowiekã

ùdzrzòł jem zdrok co je zgasłi
czëjã słowa co damiã
merkóm serce, co òprzestało bic
ùmarł jes
a dërch zëjesz

*Adamòwi, Dãbczi,
18 strëmiannika 2025 r., gòdz. 21:57*

Adóm Hébel

Kwarantanna

Przeswiôdczenié ò nadchôdający smiercë i jaczés taczé zblëżenié do metafizycznoscë – chòdce jô nigdë za baro w te rzeczë nie wierzëta – towarzëtlë mie przez dltudzé tidzenie, tej jak sã pòjawił slepiący wid, dzywné zwãczì, dzesãtczì òczów na jednym cele, tedë jô bëta przekònòd, że prosto jaczé straszné aniołë mie przëszlë zabrac na sąd abò wëwalëc na jaczé wësëpiskò ùpadłëch dësżów. Jô nigdë nie mësłata ò tim, jak to mdze wëzdrzało pò smiercë. Nawet, czëj dochtór pòstawił diagnozã – glejaka. Jô miała rozmajitë ùdbë, zëbë jesz cos zrobic, ò czim jô wiedno brzãtwiła, abò sedzec sama doma, zëbë nie slëchac lëdzy, co sã bòjã prosto rzec ò swòjich planach na przìdny rok, czëj to je wiedzec, że jô taczich zamëszlënków ni mògã miec... I te jistwë mie wzãtlë na pòkłòd, tam pòchniało tak dzywno, niezemskò, ale téz... në, nié jakòs magiczno. Waniliò, zakùrzonò jizba, cytrónowò tròwa... mòże w całim wszechswiece zëcë za sobã szlachùje, bò te pòchë jidze wëklarowac naszim jãzëkã i przërównac do naszich wòniów.

Jô przepròszóm, że przerwiã. To mòże nié na témã, ale të gòda nòprzòd, że të czëta zblëżenié do metafizycznoscë, a pòzni, że të nijak nie mësła ò tim, co mdze pò smiercë... Jô so nie kładta do głowë pitaniów ò to, jak to mdze wëzdrzało, ale wiedzała, że to prosto przìdze... cos jakbë jô zda za filmã, co do jaczégò nie wiém, czëgò sã spòdzewac, ale wiém, że mdã mia dwie gòdzënlë relaksu. **Dobrze, òni ce wzãtlë na pòkłòd i czedë òperacjã przeprowadzëlë?**

To dopiérze kòl nich. Réza tim kòsmicznym òkrãtã nie wara dltugò, to znaczi jô ùsnã i jak sã zbùdza, tej òni włòzëlë w jaczis jiny

trib, klamòwelë czë manéwrowelë. I tej më bëlë na jich swiece, jô nie wiém, czë to bëta planéta, czë jaczi sztëczny ład, na nas swiécył sztëczny wid, to bëta jakbë wiòlgò szklarniò, z glebã, flastrã, kòridorama. I tam òni pòdeszlë w grëpie. Trzech jich bëto. Wësoczi, z gãbã, na jaczi je te fùl òczów, skórã jak taczì zùków pancërz, le barzi elasticznã. Cos tam pò swòjémù zaskwierczëlë, cos mie delë w zëtlã, ale jô nie òdleca. Jô bëta swiãdnò, prosto ni mògła sã rëszac i nie czëta bòleniò. Òdemklë mie czaszkã, le z tegò co jô pamiãtóm, nie rznãlë, blòs spriskelë. Jô nie czëta zëmna ani cepta, le mie sã zdòwò, że czëjbë jô bëta fùl swiãdnò i to bë mie na skòrã prisnãto, tej jô bë pòczëta, że to je zëmnlë. Ale to pewno waju nie interesëje, co mie sã zdòwò, le wa chceta kònkretno wiedzec, co òni ze mnã robilë. Pòzni dltudzé tidzenie jô nic nie robiã, przënòsziwelë jëstkù, baro mettlë, jak sztãpónë bulwë, le barzi gumiastë. Nòprzòd nie szło tegò wicy zjesc, pòzni jô sã przënãcëta. I jadta.

Jak të sã czëta?

Fizycznò? Jô prosto wiedza, że jem zdrów, że reka ju ni mòm. Psychicznò? Hmm... czãztkò rzec. Jô czëta taczë bòlenië w brzëchù, rozmiejesz, jak tedë, czëj je spòkójno, ale wiész, że zarò bãdze sztrid i cało je w pòszëkù na nògòrszë.

Mòżesz rozwinãc?

Co rozwinãc?

Jô nié za baro rozmiejã tegò wsczëcò. Jak je spòkójno, to skãdka je wiedzec, że mdze sztrid? Jidze ò jaczé bënówë przëczëcë, intuicjã?

Z tegò zbónka mògã so nalòc?

Jo, ju pòdòwóm szklónkã, òne tu są w szafce.

Mie zaschło w gôrdzëlë. Z tim bôlenim brzëcha to jô tak móm ôd dzecka. Ôjc chòdzy jaczis taczi pòdskòcony, miłi, wiesołi, a tã wiész, że òn mô planë na wieczór. Mëma wrócò z robòtë i dobrze wiész, że zarò przinãdze tatã, nagòlony jak swinia. I abò òn zacznie szkalowac, abò mëma. Jak jô so pòmëszlã, że jô winiãta mëmã za to, że niepòtrëbno mù wëpòminãta, nie bëta dlò niegò miłò... pò tim, co òn zrobił, jaczim bëł człowiekã... Tak czë jinak jô wiedno czëta bôlãcy brzëch i stón pòszëkù na to, że całò noc bãdże przewalonò.

Przikro mie.

Stòrë dzeje. To ni mô znaczeniò przë tim, że jô jem pierszã pòrwónã przez UFO, jaczi nie zamikajã w psychiatrikù, le zbiérãjã jinfòrmacje pòtrëbnë... nã, nie wiém do czegò.

Òperacyjnò krëjamnota.

To co, ô tãch kòsmitach... Jô miãta takã wiòlgã, ale przeszklonã jizbã. Òni mie dozërelë, czasã przëszlë cos zmierzëc, sprawdzëc, nieròz jô dostòwãta do jedzeniò cos, co miãto pòszmakã rózë, nã, wòda mie nie szmakãta, bëta jakbë słonawò. Ale dałò sã zëc. I to jô pamiãtóm, czikrëjãcë na mie dzesãtãci òczów na trzech głowach czëj jô sã bûdzëta, czëj szła spac.

Cebie to nie przeszkòdzało?

A co jô miãta zrobic? Òni mie ùretelë zëcë i jô to rozmiãta jakno dzël rekònwalescencje. Ni mòglë mie tegò pò lëdzkù zakòmùnikòwac, ale òprócz tegò to wëzdrzało jak normalnò medicznò procedura.

Të wiedza, że të jes na jinym swiece?

Jo, wszëtkò tam bëło jiné. Jizbë z jinymã klëczkama, scanama ze szkła, nawet felënk gasniców czë zelonëch strzëlków, taczé drobné sprawë, jaczé zdròdzajã, że të jes w swòjim swiece. Tam dopiërze bëło widzec, czim je lëdzci ôrt bûdowaniò, bò mógł to przërównac.

Òni mie dobrze dozërelë. Jô nie bëta głòdnò, miãta jaczi sztof do òwiniãcò, nòrcëk do mëcò. Fakt, że niezastòniãti, le... jakòs przë

nich mie nie bëto wstid. Mòze to je jak ze zwierzãtama kòl nas. Co to cebie robi, że kòt wzërò jak sã kãpiesz.

Mie to przeszkòdzo.

Pò pròwdze?

Jo, jô wiedno gò nëkóm, ale to mòze jô jem dzywny.

Wizytë tãch kòsmitów bëtë coròz rzòdszë. Jô zaczãta widzec, że mie jich dieta słuži, bò włosë sã zrobiłë gãstsze. Wzeròj, nawet terò jô je móm rozpùszczonë, bò czëjã sã w nich piãknò. Jô bëta równak czekawò, co mdze ze mnã dali. Nòbarzi pròwdopòdobnò bëta dlò mie takò teòriò, że jak jô mdã czësto zdrów, tej òni mie wësadzã w tim placu, skãdka wzãlë, a jô mdã wëstãpiwa w nocnëch programach na historicznëch karnòlach, dze lëdze pòznajã pòsobnã historiã ò pòrwanim przez UFO, z chtërnëch jesz miesãdz rëchli jô sama sã smia.

Gòspòdarze mie zaprowadzëlë dłudzim kòritarzã do wikszì jizbë, to bëta wiòlgò kòpùta z zemsczima roscënãma. Kwiatë, warzëwa, wiòldzi dãb i czile brzozów, mitczi mech, wszëtkò fùchtnë, nawòdnionë. I łòwka, takò drzewianò, nasza. Jô tedë narzeszëta jakã nitkã zrozmiëniò z timã jistwama. Jô pòtraktowa to przëcygniãcë jakno darënk. Òni jakno biwalcowie naszi planëtë wiedzã, co më lubimë. Nie wiém, czë to je przëtròfk z brzozama. Jô baro lubiã szpacérowac strzòd nëch biòtëch bómów. Móm z dzecnëch lat taczi òbròzk, zamiarziò biòtò plëta, biòtë brzozë i bladì miesãdz na pòrënkòwim niebie. A mòze prosto tak sã trafiło, jô bë nie rzekãta, że òni rozmielë mie czëtac w mëslach abò badérowac spòminczi. Minãto pòrã dniów, a przëszedł jeden z tãch dochtorów. Tak mie sã zdòwò, jô nie bëta w sztãdze jich rozròznic. Wlòzł jak na znóny so plac, tej jô załòzëta, że to bëł jeden z ny trójczi. A z nim mët pòrã mniészich jistwów z jasnieszã skòrã. Dochtór mie dotknãł w czile placach, jakbë chcòł pòkazac zëbra, kòstkã, zademònstrowac jak sã kòlana zdzibajã.

Jak tã zareagòwa?

Jò scwierdzëła, że to je cos na ôrt praktików, ekspert pòkazywający sztuderóm pòuczivający przetròfk. Co jò mia zrobic? Jò bëła przekònónò, że to dlò mòjégò dobra, mòże dlò dobra jinèch chòrèch. A jak òn miòt to rzec?

Jò mészlã, że jedna inteligentnò jistwa je w sztãdze z drëgą inteligentną jistwą nalezc jaczis métel kòmùnikacje.

A jò mészlã, że òni mòże ni mają tegò pòczëcò sromòtë i gòdnoscë, co më. Prosto nie wiedzelë, że w naszej kùlturze mùszi spëtac biatkã, czë mòże jã dotëkac. Nè, nie wiém, dlò mie to nie bëto jãz tak wòznë.

A co bëto wòznë?

Jak „co bëto wòznë”?

Dlò mie bëto wòznë, że jò żëjã. I że jò bëła

w dobrèch rãkach, mòże nie rozmiała jem wszëtczégò, ale jò wiedza, że dzãka nima żëjã. Pòzni przestelë przechadac. Jestkù sã pòjòwiało na czims w ôrce szklanégò stołu na tarasu, wjézdzało tam jaką gwińdã. Jò to interpretowa jak jaką kwarantannã. Ju bez bezpòstrzédny łączbë nieròz sã pòjòwielë za szklanã kòpùfã, przëzërelë, badérowelë, ale ju bez wchòdaniò w detale. Nieròz przëszedł jeden, nieròz czile. Pò jaczims czasu, mòże to bëto czilenòsce dniów, zakłòdajãcë, że jedno spanié przëpòdało na jeden dzér, jò na jich widok zaczyna winkòwac, a żebë sã rozrëszac jò sã krãcëta, tuńcowa, gòsno spiéwa – nè, co jò mia do robòtë? I jò widza jaczis zort aprobatë tëch jistwów, jakbë widzelë – tak jò to rozmia – że mój òrganizm wròcò do fòrmë. Praktikańcë nieròz spãdzywelë

dłęgszé sztërczi i zdrzelë jak òczarzony na mòje òbrotë, gwiondzë, falszëjący, nieògreńczony sromòtą spiëw. W kùncu jò mògła zaspiewac! Nie bëto tam niżódnégò Szëmòna.

Szëmòna?

Mój eks. Przë wszëtczich sã wërąpiòł z mòjégò spiëwaniò. Rozmiòł w towarzëstwie rzec, że „Kinia jak spiëwò, to sã mòdli dwa razë, a reszta kòscoła towarzi Jezësowi w Jegò mãce, czej mùszi tegò slëchac”. Ale pózni mie òbjimòł, gòdòł, że to leno szpòrtë i to nic złégò, że sã je w czims słabi. A jò czëła, że mùszã trzëmac tã zresz, bò jinaczi nicht mie nie mdze chcòł, taczi nierozmiejący spiewac, wiedno robiący cos lëchò, co nie rozmieje mù dac tak dobrze, że nie mdze mùszòł szëkac dzes dali. Jò wiém, jò jem pòpierzolonò. Szesc lat w taczi zreszë. Co z tegò, że jò so wëklarowa, że to nie je pròwda, że òn jak pajk òplòłł mie sęcą żłëstwów, kòmpleksów, zbudowòł òbròz mie, siebie i swiata? Jò wiém, że to nie je pròwda, ale mòje cało pamiãtò i głowa, cobë dotrzëma mù krokù, mùszi tã pròwdã ò se akceptowac.

...

Jò wiém, chcesz rzec, że ciebie je baro przikro, ale ju rôz to mòsz rzekłë i to bë sztëczno brzëmiało. Zresztą, nie darwòsz, jò so jakòs radzã i w jednym sztëczkù trzimiã. I nie chcã zabierac czasu, bò wa chceta ò tëch kòsmitach wicy wiedzec.

Za jaczis czas zaczałë mie przez taką dzurã w kòpule pòdawac jaczis zort kwiatu, ale taczëgò z grëbima płatkama, co szmakałë kask jak brzoskwiniò. Jo, jò to jadła. Wszëtò, co mie dówelë, bëto do jedzeniò, tej co mie tam. I tak sobie ti dochtorzë przëchòdelë, nõbarzi mie zastanòwiało, czemu tak wiele praktikantów przëchòdò, skòcze przë kòpule i dzesãtczi òczów z kòzdi głowë tak mie sã przëzërajã, chòc ju nic nowégò nie widzelë. Jò so pòbiegãła, pòrobiła gwiondzë, zawëta, a òni zdrzelë, jakbë pierszi rôz mielë z tak czims do ùczinkù. Tedë jò zrozmiãła, że to

nie sã ti sami kòsmicë, le czësto jiné òsobë, jaczë pierszi rôz mie widzã. I czej jò przestãła so wgadëwac, że chcã skònsultowac mòj przëtròfk z pòsobnyma dochtorama i pòkazac gò jesz jednémù rocznikòwi sztuderów, tedë jò zbladła. Pamiãtóm, jak jò sã schòwa za dãbã tak, cobë mie nie widzelë z ti stronë, dze jich nõwicy stanãto. Jò nie trafiła do kòsmiczny kliniczi. Jò trafiła do ZOO!!!

Jò móm òdzin, wez so zakùrzë.

Dzãka. Wiész tã, co jò tedë czëła?

To mùszòł bëc horór.

Nié. To bëła akceptacjò. Ùretelë mie zëcé, cobë jò bawiła jich dzecë swòjim dzëczim wëzdratkã. Jò wiedzała, że taczi je ùgòdënk. Jò przebiërom nõzkama i krzikóm, a òni mie fùtrëjã. Jò nawet zaczała ùdawac përnã glëpszą, tak, cobë sã wpisac w jich wëòbrazenia i òczekiwania. Kùnc kùnców, jò mògła ùmrzëc, na Zemi jò bë gwës ùmarła, a tam jò mia wigòdny plac i cziledzesãt lat przed sobã. A mòze nawet towarzëstwò, kò jò wãtpiã, że òni bë robilë jakã kòsmicznã misjã łapaniò le jedny biãtci.

Do naszëgò przinãdzeniò cos sã jesz wëdarzëto?

Nié, jò wlażła w ritm i so radzëła coròz lepi. Kwiontoci kwitnãłë, marszëw wërosła i mòja dieta sã zblëzëta do domòcy – chòcle mie ju jich gùmòwë bülwë nawet zaczałë szmakac. I tedë jednym razã widë wëgastë, pãcatë szosë i chtos mie chwëcył i zagwësnil, że jidzemë dodóm. W drodze jò widzała jinëch òblekłëch jak jò – tedë teòriò ò wiksi pòpùlacji lëdzy w jich ZOO bëła pròwdã. I bez całą drogã jò nawet ni mia mòców spëtac, jak wa sã tam dosta?

...

Òperacyjnò krëjamnota, jo?

Nié. Jò sã zamëslil, przëpròszóm. Czej òni zrobilë sobie pò pròwdze safari na naszi planëce, tej më mielë strach, że z nama mdze jak z mieszkãncama Amèrików w zetkniãcym z Eùropã. Ale miast jic z macugama na flinãtë, më zrobilë łapicã

i metodą nazôtny inżynierie doszłë do tegò, że technologiô cëzëch nie je jakòs baro krëjarnô i nie brëkùje wiele wikszë wiedzë ò fizyce, jak nasza aktualnô. Òdtwòrzenié jich pòjazdów i mëtla przenòszaniô w rëmie pòzwòlëłë na zòrganizowanié chùtci misje. Nama towarzëło przekònanié, że to jidze za prosto, że wpadniemë w zastawioną na naju séc, le nic taczëgò sã nie wëdarzëło. Wróg naju nie achtnął. I doswiòdzczoney kawilã nadcziidnionëch natiwnëch Amèrikanérów më dopilowelë, cobë to naszé mikroòrganizmë bëłë zabójczë dlô nich, a nié na òdwrót.

To znaczy, że wa jich chceta wëtłëc?

Czemù ciebie sã załómiwò głos? A co të mëslisz, że pòzwòlimë tim robòkóm pòrëwac lëdzy?

Òni... jô przeproszóm, òni mie ùretelë zëcé. Jô rozmiejã. Ale mést nie ùznówòsz, że łapanié lëdzy do ZOO je w pòrzãdkù. Nié wszëtcë pòrwòny bëłë smiertelno chòri, to dało téz zabrònëch dzecóm czë starszim zwëczajnych, przëtrófkòwëch lëdzy.

Ale òni nic nama nie zrobilë! Pòmòglë nama, a wa jich chceta wëtłëc!

Òni przëszlë z kòsmicznégò zòtoru i zaczãlë bëc pròwdzëwã zagròzbã. Nie chcą sã kòmunikòwac, próbùjemë sã dogadac, ale òni nie òdpòwiòdajã. Më ni mòzëmë ryzykòwac całëgò naszégò gatënkù, całëgò zëcò na Zemi le temù, że bëłë miłi dlô pòjmańców. Abò òni, abò më.

Wa ni mòzeta tegò zrobic! Tak ni mòze!!!

Kingò, spòkójno. Jô nie jem psychòanalitikã, ale wezdrzë na to szerzi. Patologiczny òjc, jaczëgò të brónisz przed matką. Nawet dlô niego sama bùdëjesz òbròz winowati mëmë. Szukòsz za chtopã, jaczi tobã gardzy i brónisz gò nawet pò zerwanim. I terò brónisz jistwë, bez jacich bë ciebie nie bëło, pròwda, ale to nie znaczy bezwarënkòwëgò pòsłëszëstwa kòsztã siebie. Kinga... jo, mòzesz ptakac, dzes tu móm chùsteczczë. Abò dobrze, w mój rãkòw, baro proszã, ju dobrze. Kinia, të jes w kùńcu wòlnô. Të nikòmù nic nie jes

dłëznô, ùdało sã ciebie wëlëkarzëc nowòtwór i wrócëc na Zemiã, nie je to cud? Nie je ten cud wòrt tegò, żebë ju przestac tak lëchò traktowac samã se? Të jes mòcnô. Të jest mòcnô.

Jô sã përzniã za dalek pòsënął, że jô ji zdradzył plan.

I tak na dniach wszëtcë gò pòznajã.

Jo, le... ji psychika nie je na to paròt.

Ji psychika... abò to, co òni z nią zrobilë. Më dali nie rozmiemë, jak to sã stało, że glejòk zniknął. I co ji tam wstrzìknãłë. I co òna mòze zrobic dali. Czemù òna jich tak bróni i nie dopùszcziwò dbë ò jich likwidacje?

Klasyczny sztokholmsczy syndróm, jô bë nie drãził.

Wezniesz na se òdpòwiedzalnosc?

Jo.

Widzy sã ciebie ta Kinia, jo?

Nié.

Jo.

Nié.

Dòj pòkù. Marekù, żebë jô ciebie nie znòł.

Të chcesz wiedno pòmòc nalezc gwësncosc siebie taczim zagùbionym dzëwczãtkóm. Ròz cë serce złóma ta pùtana, co të jã chcòł wëcygnãc, a òna sama wrócëta na sztrasã z nudów. Terò je Kinia, jakò nigdë nie bëła wòlnô, a të chcesz, żebë pòczëta ji szmakã.

Jô ji òbiécòł, że terò mdze wòlnô i dotrzimiã słowa.

To nie je mòzliwë. Jô całi czas nie wierzã tim robòkóm, mòze chcą zrobic syf na Zemi, czej më rëgniemë z inwazjã. Kinga tak jak reszta ùretónëch mdze na kwarantannie. Më téz, wszëtcë, co brełë ùdzël w transpòrce i przëstëchaniach. Kòzdi z naju mdze pòd òbsëracjã pòł roku, dopiërze pózni, czej mdzemë absolutno gwës, wrócymë dodóm. Dòj Bòże, do tegò czasu dezynfekcjò jich smierzãcy planëtë bãdze skùńczonò.

Më na pòł rokù. A Kinga i reszta?

Òni ni mògã wińc. Kinga mdze mia ò tëli lzi, że òna lubi bëc zniewòlonò i ùsprawiedlëwienié dlô naju nalëze rëchli jak më.

Lasny nórcëk

Òbòcził jem gò przed firmą. Jegò firmą. To bët wiòldzi bùdink ze szklanyma òknama. Kòrpòracjò. Mòl baro szëkòwny, do jaczégò wchòdają leno lédze w ancuchach i żakétach. Dlòte zdżewił jem sã, czej jò widzòł gò leżącégò na łówce, zwiniãtégò z zëmna, chòc bëło dosc ceptò i òbłokłégò w jaczés szòtorë. Do te jész bët nieògòlony, a jegò wtosë bëtë dłudżé i pòskrãcywóné. Wëdzrżòł jak nié òn. I czëc bëło kòl niegò nieswiëżą wòniã. Czejbë nié jegò apartnò znanka na skarni, jò bë mëslòł, że to chtos jiny.

Równak to bët òn. Dowiedzòł jem sã òd lédzy, że to ju nie je jegò firma. Stracył jã. Tak jak całé swòje donëchczasné żécé. Òd mòtégò bët baro mądri. Dobrze sã ùcził, bët pòstësznym dżekã. Wiele rzeczi gò cekawito. Familiò jaż sã dzëwiła, czej na swòjã Pierszą Kòmóniã Swiãtą pòprosył w darënkù ò ksążczy sparłãczoné z nòtërą. Ta tematika baro gò zajimała. Miòł téż w sobie wiòlgą wrzëlëwòtã. Starszi mëslëłë, że w przinòdnoscë bãdże lesnym, weterinarzã abò rézownikã. Tak sã równak nie stało. Z czasã zaczãł téż wcëgac sã w dokładné ùczbë. Lubìł rozkładac w mëslach na elementë rozmajité sprawë, przeprowadzac doswiòdczenia. I miòł głowã do hańdlu. Dlòtë ju òb czas sztudiów bët ròczony do wespółrobòtë z pòdjimòrzama. Wiedno chãtno zwëskiwòł z taczych mòżlëwòsców. Zaczinòł pòznawac mechanizmë prowadzeniégò wiòldżich firmów. Letkò szło jemù wchòdanié w swiat gòspòdarczi dzejnotë i wiòldżich dëtków. Ni miòł w sobie strachù przed pòdjimanim wëzwaniów, jaczé nierzòdkò bëtë baro ryzikòwné. Równak jegò wëczëcë wiedno pòdpòwiòdało jemù, co robic, żebë dobrze na tim wińc. Z czasã òkòzało sã, że mò wiòldżé doswiòdczenié i że je w sztãdze zarzãdzëwac swòjã firmą. Rozsãdzył tej

ò tim, bë taką załòżëc. Wiele robił. Wcyg sã szkòlił i zwiksziwòł ùprawnieniã. Dòwało to jemù redosc i zadowòlenié. Miòł pòd sobą wiòldżé karno lédzy. Bëłë w rozmajitim wiekù. Rozmiòł sã dogadac ze wszëtczima. Do kòzdégò pòdchòdòł z żëczlëwòscą. Bët dobrim szefã. Lédze chwòlëlë gò za to, że bët wërozmiãli, ùtcëwi i sprawiedlëwi. Zanòlëgało jima na jegò dobrim ò nich zdanim, dlòte miëlë starã richtich wëkònëwac swòje òbrzëszczci. Midzë sobą gòdelë, że òn mò za dobré serce, żebë robic w kòrpòracji, bò taczé mòle czãsto psëją lédzy. Òn sã nie psuł. Miòł wëravno wëznaczoné cële i znòł swòjã wòrtnotã, a przë tim pamiãtòł ò nòwikszych żëcowëch wskòzach, jaczima chcòł czerowac sã w żëcym.

W òsobistëch sprawach téż, jak sã mògło zdawac, wszëtckò sã ùkłòdało. Jak ju bët bògati, pòznòł brutkã, chtërna mù sã baro widzała i w jakã wierzył ze wszëtczich mòców. Wiedno miòł ò niã starã, dòwòł darënczi, zabiéròł na bëlné rézë i do smacznëch restauracjów. Czùł, że prawie z tą òsobą chcòłbë bëc na wiedno. Miòł nòdzejã, że czedës òna stanie sã jegò biãłką. Pòznelë sã na bankece. Òna sã na nim nalazła czësto przez przëpòdk. Bëła sekretërkã w firmie, jakò wespółrobiła z jegò firmą. Miała tej zaniesc jemù papiorë do pòdpisaniégò. Bët mùsz robic to dosc chùtkò, a że òn na ten banket mùszòł jic, żebë ùmòcnic swòje jinteresë, tej òna przëszła za nim prawie tam. Czej jã òbòcził, bët òd se. Òd tegò czasu ni mògł jesc, spac, wszëtczë jegò mëslë krãcëtë sã wkòł ni. Nie bët równak baro doswiòdczony w kòntaktach z brutkama, tej nie wiedzòł, co robic. Le kawel mù pòmògł. Pò czile miesãcach, czej złapòł zëmòwą sznëpã i siedł do doktora pò pële, òbòcził jã sedzącã na łówce w pòzdòwkù. Zrozmiòł, że to znak. Zaczãlë gadac. A pòzni pòtëkac.

Pòlubilè sã. Z czasã pòkòchelè. Pòzni òna zwòlniła sã z firmè, w jaczi robiła. Mielè dosc dètków. Zajãła sã dodomã, w jaczim razã zamieszkelè. Òn sedzòł w robòce do pòzna, le òna wiedno czekała na niego z ceplim mòltèchã. Czuł, że mò dlò kògò zèc. A i òna wèzdrzała na redosną. W wòlné dne jezdzelè nad mòrze, gdzie szpacérowelè kòl sztrãdu. Miòł starã ji nie zaniedbèwac, dlòte niedzela bèła wiedno dlò nich. Tedè nie robił i nigdzie sã nie spiesził. Czuł, że tak prawie wèzdrzi szczescé.

Jò gò zbùdzył. Spitòł jem sã, czemu tu lezi. Pòwiedzòł, że odpòcziwò. A że słuñce swiécy, to ni mùsi szèkac schronieniò. Czejbè padało abò wiało, to bè szedł gdes, gdzie je dak. Nòbarzi lubi chòdzèc do lasu. Tam mò mòl, w jaczim czãsto biwò. To taczè jegò latné mieszkanié. Mò tam ùłożoné kòto z kamieniów i pòłożony chròst do rozpòlaniégò ògniszczã. Wkòł niego mò rozłożoné drzewiané déle do sedzeniégò. Na drzewach, co roscã niedalek, mò wbité gòdze, a na nich zawieszoné pòjemniczi do trzimaniegò rozmajitèch nalaztèch i zebrònèch rzeczi. Na stròdkòwym dãbie do gòdzã mò wetklé kãsk pòrwòny i pògniotli òbròzk Matczy Bòsczi. Z bòkù lezã dwie dzurawé deczi i czile łachów. Pò drèdzi starnie widzec je w nòrce nadpsètã tomatã, biksã pò rèbach i wèschti sztèczk chleba. Rzekł, że niewiele mù terò trzeba. Czedès gromadzył dètchi i rozmajité dobra. Podług niego, czym wicy mòsz, tim wicy sã ò to jiscysz. I mòsz wicy jiwrów. To taczã paradoks. Terò dosłowno ni mò nick do straceniò. I czèje sã wòlny. Gòdòł, że dówni zgùbil sã w swòjim bògactwie. Zaczãł krãcèc coròz grèbszima dètkama, a za tim szło wiòldzè ryzykò i stres, jaczi mùszòł òdreagòwac. Zaczãł tej pic. I grac w kasynie. Nieròz zwèskòł wiele dètków, le czasama téz je tracyl. Bèł to wiòldzè sèmè. Jaż stracył jich na teli wiele, że zaczãło bèc widzec, że mò jiwрэ. Próbòwòł wszètkò ùprawic. Zwierzil sã swòji ùkòchòny. Òna téz prawie chcała mù cos rzec. Òddała piestrzérin.

Chcała òdènc. Jaczè bèło zdzèwienié, czej sã òkòzało, że z jegò nòlepszym drèchã... Pòtikelè sã krèjamkò òd dwùch lat. Nie chcelè sã ju dlèzi tacèc. Tegò dnia jegò serce pòtèkto sã na milión dzélèków. Zaczãł pic i grac dèrchã wkòł. Stracył wszètkò. Též to, co bèło materialné.

Pò latach zècégò na darzècè, przènãcył sã ju do tegò. Na zòczãtkù lèdze zdrzelè na niego z zaczekawieniem, le nicht nie wècygnãł rãczy. Z czasã przestelè gò pòznawac. Pòwiedzòł, że tamtégò jegò ju ni ma. Terò je jinszi chłop. Mò kògòs. Ta białka wiele przeszła. Stracèła dzeckò, le nie chce z nim ò tim gadac. Tej nie pitò. Kòzdi mò jaczès swòje krèjamnotè. Pòtikajã sã w jegò lasnym nòrcèkù. Chòdzã na szpacérè. Le nie sã zrzeszony nižòdnym òbiecènkã. Ni majã planów. Na nick nie czekajã. Zèjã tu i terò. Nògòrzi je zèmaj. Tedè je mùsz szèkac placu do ògrzaniò. Mèjã sã w jezorze abò w pùblicznèch szituzach. Majã swòje ùlubioné place, le též szukajã nowèch. Regularno zazerajã do smietników. Lèdze wèrzucajã wiele rzeczi. Též taczich, co jesz nie sã zniszczoné. Jidze w nich nalezc pròwdzèwé skarbè. Wiedzã ju jak szèkac, zèbè nalezc co dobrégò. Colemało chòdzã tam nocã. Tedè lèdze spijã, tej mòze spòkòjno wszètkò przezdrzec. Jestkù též sã nieròz nalèze. Abò chtos sã zlitèje i sòm dò. Òkróm tegò pòdchòdajã do mlècznèch barów i wèjòdajã nézchi, jezlè jich nicht nie pògòni. Niechtèrny sã jich bòjã, jiny brzèdzã. Sã též taczã, chòc to rzòdkòsc, chtèrny pitajã, jak mòglèbè jima pòmòc. Le òni nie chcã pòmòcè. Chcã leno szacènkù. Bò, tak jak jiny, sã lèdzama. Leno wèbrelè jinszã drogã. Dobrze mie sã z nim gòdało. Bèł w nim spòkój. I mądrosć. Òdeszedł. Widzòł jem, jak wchòdòł do smietnika. Długò tam sedzòł. Wèszedł z rózewim, kãsk zniszczonym rubzakã przedstòwiającym pùpã Barbie. Tedè przèszła òna – jegò miłota. Zdrzała na niego wiòldzima, tiszczãcymã sã òczama. Ùsmièchnãła sã òstròžno, jakbè miała strach ten ùsmièch zgùbic. Mòcno chwècèła gò za rãkã. Tak trzimajãcè sã, szlè w starnã lasu.

Skaszëbioné szlagrë

W Lëpińcach ju piãtnôsti rôz òstôł zrëchtowóny Kaszëbsczi Festiwal Pòlsczich i Swiatowëch Hitów. Piszemë ò nim szerzi w „Pòmëranii”. Zanôlégô òn na tim, że dziecë i młodzëzna z rozmajitëch nòrtów Kaszëb spiëwają w rodny mòwie frantówczy, chtërne pòwstałë òriginalno w jinëch jãzëkach. Chcemë zabédowac najim czëtińcóm czile tłómaczeniów kònkùrsowëch dokazów.

Zachôdô słunuszkò

Zachôdô słunuszkò,
Wej jesz sã òbzérô.
Abò żòł mù pòłnia,
Abò noczi wzérô

Nie żòł mù pòłniégò,
Na nockã nie wzérô
Leno sã na Cebie
Werónka òbzérô

Na Cebie Werónkò,
Jak piãkno tuńcëjesz,
Czerwònym bócëczkã
wdzãczno przëtupùjesz

Zatuńcëjże jesz rôz
Dokòłta, dokòłta,
Niech cë słunkò widzy
Jakò jes wiesòłô.

*do melodii „Zachodźże słoneczko skoro masz zachodzić...”, pieśń ludowa
tłóm. Ida Czajinô*

Miłota stójnô jak sztrąd

1. Czejbë w snòzim snicym
Mie przëszoło no czëcë –
Miłotë nòmiodniësziz szmak.
Dzys w twòjich remionach
Chcã bëc ùtaconô,
Z tobą bëc w hewòtny czas.

Ref.

Sta mil, równo dze bë jes bël,
Miłota mòja stójnô jak sztrąd,
Czej òtmikòsz ne dwiërze
W cërpiskò – mój wdôr,
Nen sztëruszk czej sztatura

2. Czej miłota còrnie
Nijak nie òddichnie,
Jak sztatura dërëje w nas.
Dzys w spikù, w noc kòzđą
Të jes kòł mie wiedno.
Jes nazòt, nie zacarł ce czas.

Ref.

Sta mil, równo dze bë jes bël,
Miłota mòja stójnô jak sztrąd,
Czej òtmikòsz né dwiërzë
W cërpiskò – mój wdôr,
Nen sztëruszk czej sztatura.

*Na spòdlim „My Heart Will Go On” (James
Horner, Will Jennings)
tłóm. Ida Czajinô*

Pùpeczka z saszi pòrcelanë

Òd wiedna òna tak stojała
Na toaletce kòle zdradła
W biółëch baletkach wëchilonò
A w lëfce ùnòszónò nóżka

Przikrzëło sã kòl bibelotów
Pich zbiérającë w złotą sëkniã
I leno z dołu persczy tępich
Czasã ji pùszczòł persczë òkò

Ref. Pùpeczka z saszi pòrcelanë
Twòrz miała bladą jak pergamin
Ni miała tatka ani mëmë
I jesz nie teskniła nijak

Jaż jednégo dnia na kòmódze
Przesnòzi ksążã nògle stanął
Kapelusz miòł w zastëgli rãce
I piãkny ùsmiëwk z pòrcelanë

A w ni zabiło môté serce
Co nie je taką prostą sprawą
Sniła, że dlò niegò tańcëje
A òn krëjamno bije brawò

Ref.
Ji sostrą bëła bùsznò waza
A bratã zabëtòwi lëchtòrz
Pùpeczka z saszi pòrcelanë
Malinkò pësznò pòzytiwka

Le jak krëché biwò szczescé
W nietrwałim swiece z pòrcelanë
Zatrzasnął òkno zlostny wiater
I ksążã rozbił sã na amen

I znòwù stoi kòle zdradła
Na toaletce czësto sama
I leno jedna môtò kropla
Spłëniła w dół pòrcelanie

Pùpeczka z saszi pòrcelanë
Twòrz miała bladą jak pergamin
Òdeszedł ji mùlk ju na wiedno
A òna wcyg teskniła za nim

Jack Cygan
tłóm. Aleksandra Dzãcelskò-Jasnoch

Rózewé òkùlòrë

Të brëkùjesz trochã wiãcy wiarë
Lëdze wkòto cygną jak ten céri
Wzeròj przez rózewé òkùlòrë
I ùsmiëchnij do mie sã
Ju nie czekòj, nie bój sã
Całi swiat mdze kòchòł cã
Wszëtcë bãdą gadac
Nié do wiarë!

Wez rózewé òkùlòrë
I nie przejmùj sã
Swiat przestònie bëc szari
Oh oh
Wez rózewé òkùlòrë
I nie przejmùj sã
Swiat przestònie bëc szari
Oh oh
Oh oh oh
Oh oh oh

Nicht nie rzeknie terò taczi mòti
Dozdrzeniai téż załòzi je
Wzeròj przez rózewé òkùlòrë
I ùsmiëchnij do mie sã
Ju nie czekòj, nie bój sã
Całi swiat mdze kòchòł cã
Wszëtcë bãdą gadac
Nié do wiarë!

Ana Wëszkòni
tłóm. Ana Glëszczcińskò

Bronisłôw Fikùs

Wiérztë

Kaszëbsczi zwón

Pòwiôdają stôri lédze
co òd wiedno tu so żëją
że zómk je tu dzes zapadłi
czasã jegò zwònë czëją

Kòzdi zwònów czëc ni mòże
le ten chtëren z ptôkã gôdô
chto je dobri chto rozmieje
co ta zemia òpòwiôdô

Taczi jak so w kãce sadnie
równò czë je chłop czë pón
jak zamëśli sã zasłëchô
czëje jak dzes zwòni zwón

Ten co taczi zwón ùczëje
bierze czij pò lëdzach chòdzy
stôrë dzeje òpòwiôdô
pògòrzonëch wszëtczich gòdzy

Gôdô że kaszëbskô mòwa
pòlskô wiara to rzecz swiãtô
tegò trzeba strzec jak òka
ò tim kòzdi niech pamiãtô

Za Krzëżôka za Prësôka
tak Kaszëbów nauczalë
dzãka taczim to wanogóm
më Kaszëbama òstalë

Znòwù jidã lëché czasë
mòwa wiara pòdùpôdô
co sã czëjny niech słëchają
pewno znòwù zwón zagôdô

Kaszëbë

Ni ma brace jak Kaszëbë
To je złoto pòlsczi zemi
Tu sã lasë a w nich grzëbë
W pòlach żëto sã zeleni

Tu sã gòrczi dosc wësoczë
Na nich stôrë lasë sedzą
A jezora téż głãbòczë
Z nich to lédze rëbë jedzą

Kòle rzëczczi łąka wąskô
A szerokô kòle mòrzô
Bò i mòrze téż nóm dała
Ta wszechmòcnô rãka Bòzô

Wòdë łączi gòrczi lasë
Grzëbë rëbë i jagòdë
Tu sã wiedno piãknë wczasë
Tu dlô òka wiedno gòdë

A Kaszëbi nie sã lëchi
Chòc niewiele sami mają
To na biédã nie sã głëchi
Tak jak mògã pòmògają

Piãknô Pòlskò piãkny kraju
Të jes nasza tã òjczëzna
Ale ù nas je jak w rajù
Tu je nasza domòczëzna

Nasze miasto

Młode je to nasze miasto
Ōno ni mô taczi brodë
Jaką Gduńsk ë Pùck ju maja
A téz jiné stòré grodë

Mô tëch lat trzësta piãcdzesãt
To na miasto nie je wiele
Widzymë téz to òd razu
Jak më dobrze mdzemë zdrzelë

Miasto młode miasto piãknë
A téz piãknie pòłożonë
W samim miesce drzew dosc wiele
A park wiòldzi i zelony

Ōd północë rzëka Réda
Płënie krãcy sã zawijô
A òd półnia w stòrim lese
Je wejrowskô Kalwarijô

Tam to lëdze z całëch Kaszëb
Na òdpùstë sã schòdajã
Pana Bòga za swe grzëché
Tak ze serca przeproszajã

A Bóg dôwô ze niejedny
Chtërny dotãd lëchi bëlë
Tu sã përnã òdmienilë
Terô zgòdnie doma żëlë
Sztreka całë miasto dzeli
Na dzël starszi piãkny taczi
A dzël młodszi za tą sztrekã
Mòlã përnã bëlejãczi

Szesc kòscołów wiele krómów
Sąd ë szpëtól szkół piãtnòsce
Pòrà banków a ùrządów
Pewno dwa razë dwanòsce

Tu môsz wszëtò co je trzeba
Na rënk ze wsë przëjéżdżajã
Kùrë gãsë masło jaja
Lëdzóm z miasta sprzedòwajã

Chòc nôwiãcy je Kaszëbów
Ale jinëch téz je wiele
To tu wcale nie je widzëc
Żëbë złosc do siebie mielë

Żëjã razã żëjã zgòdnie
Bò w tim miesce dobrze maja
I jak mògã wszëscë razã
Swòje miasto ùpiãkszajã

Rzëka Réda

Ta kaszëbskô nasza rzëka
Pòd Strzebielënã mô zdroje
A pòd Réwã tam dze Bëka
W mòrze leje wòdë swòje

Pò zelonëch łãkach cecze
Na sztòtł dłudzi mòdri żnije
Stojã nad nią lëdzcze chcëce
Z ni niejeden wòdã pije

Całô je w kaszëbsczi zemi
Nad nią zwëk kaszëbsczi mòwa
Tu jes brace miãdzë swëmi
Tu znajomé czëjesz słowa

Wiòldzë nad nią lasë rostë
Drewno szło stãd w swiat daleczy
Wòdë Rëdë drewno nioslë
Na swim krzepce jãz do Bëczi

Z łãk pòd Ōrlim margel wlektã
Wiele lat sã mòrdowãta
Cementowniô margel piektã
Pòtim z tegò cement miãta

Dzys to letkò sobie żëje
Përnã zbòża w młënach zmiele
Zymkã czasã łączi zmëje
Z tim robòtë ni mô wiele

Latã dzecë w ni płiwajã
Ale krótkò bò je chłòdnò
Rëbë téz z ni czasã maja
Takô je ta rzëka rodnò

Zymk

Skówrónk ju wisy w niebie
Ze słuńcã rozpòwiôdô
Na wierzbie pierszé pszczołë
Szukają sobie miodu

A strëmién skôcze w rowie
Jak młodi zgrzëbc spłoszony
Bò wòdë mô òn wiele
Ze sniegù wëtopioné

Przë drodze biôté brzózczi
Wrëjarskò sã cziwają
I swòje dłudzé włosë
Zelono przëstrôjają

Na łąkach ju dzëwczątka
Zbiérają pierszé kwiôtczzi
A knôpi to sã gònią
To jidą z sobą w biôtczzi

A stôri téz sã ceszi
Na słuńcu gnôtë grzeje
Bò zymk ten je ju taczi
Że wszëtczich rozradëje

Mòja òjcowizna

Pòdłuznô miska łączy
Rozpãktô na dnie bëta
A w tim rozpãktim rowie
Tam wòda sã swiécëta

Pò stronie wiele kwiôtków
Sã tak pò cëchù smiãtë
Bò z nieba ceplë słuńce
Co chwilã je kùszkało.

A tam na nórce łączy
Zdrzôł w niebò cemny las
W nim ptôszczi tak spiéwałë
Jak przëszedł zymkù czas
A latã grzëbów jagód
Òn wiedno wiele miôt
A w mrozną wietrzną zëmã
Òn cuszã dôł i grzôł

Tam pòle szło pòd górkã
Na wschòdny łączy stronie
A piôsku wiele niosło
Téz përnã glënë w tónie

To pòle dobré bëło
Bùlew i chleba dało
Ale téz za to chãtno
Òjcowi pòt spijało

Przë łące w cemnëch danach
Tam nasza chëcz stojała
Glëniané bëtë scanë
A dak ze słomë miała

Przez môté òkno czãsto
Tam mòje òczë zdrzałë
Na pòle las i łąkã
I mòcno je kòchałë

Ida Czajinô

Słunecznô Piesniô (II)

[Jiną adaptacją ti spiéwë przez Idã Czajinã jesmë pùblikòwelë w „Stegnie” nr 1/2025]

Wedle *Słuneczny Piesnie sw. Frãcëszka z Asyżu*

I
Mój Pón je Swiãti, Nówëszzi, mô mòc
Waje Miono wiôldzé, jediné,
Wóm przënôlégô chwólba, ùczestnienié.
Mòje grzëszné lëpë nie są wôrt,
Bë wëmawiac miono Niesmiertelnégò
A serce pòkórno dërgòce,
Niech chwólì Was ze mną wszëtczé
stwòrzenié
Piesniã: Hewò mój Pón, mój Bóg!

Ref.
Mój Bóg Stwòrzëcël.
Stwòrzoné Wë môce snôzi swiat.
Mój Bóg Swiãti je.
Niech całì swiat skłòdò Wóm tczã!

II
Niech chwólì Was òdżin, chtëren sëpie
skrë.
Czej znób, ògrzëwò bracyń drodżi.
Sëp skrë mòje serce miłotë wiôldżi
Ti Ùczbë, co je jak ògnia hëc.
Jak Miłota Jezësa ògniã gòre.
Kò płom przëszedł cësnąc na zemiã.
I spragli je mòckò, cobë ju gòròt.
Jezësa Nòuka je ògniã!

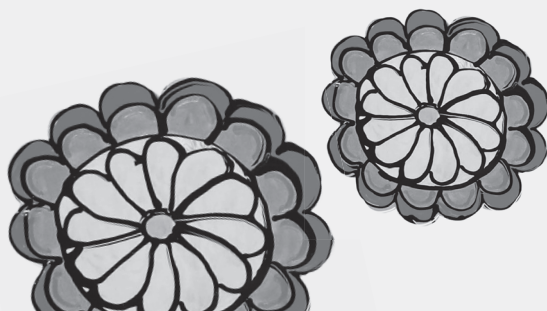
Ref.
Mój Bóg Zbawicël!
Zbawioné Wë môce grzëszny swiat.
Mój Bóg Swiãti je.
Niech całì swiat skłòdò Wóm tczã!

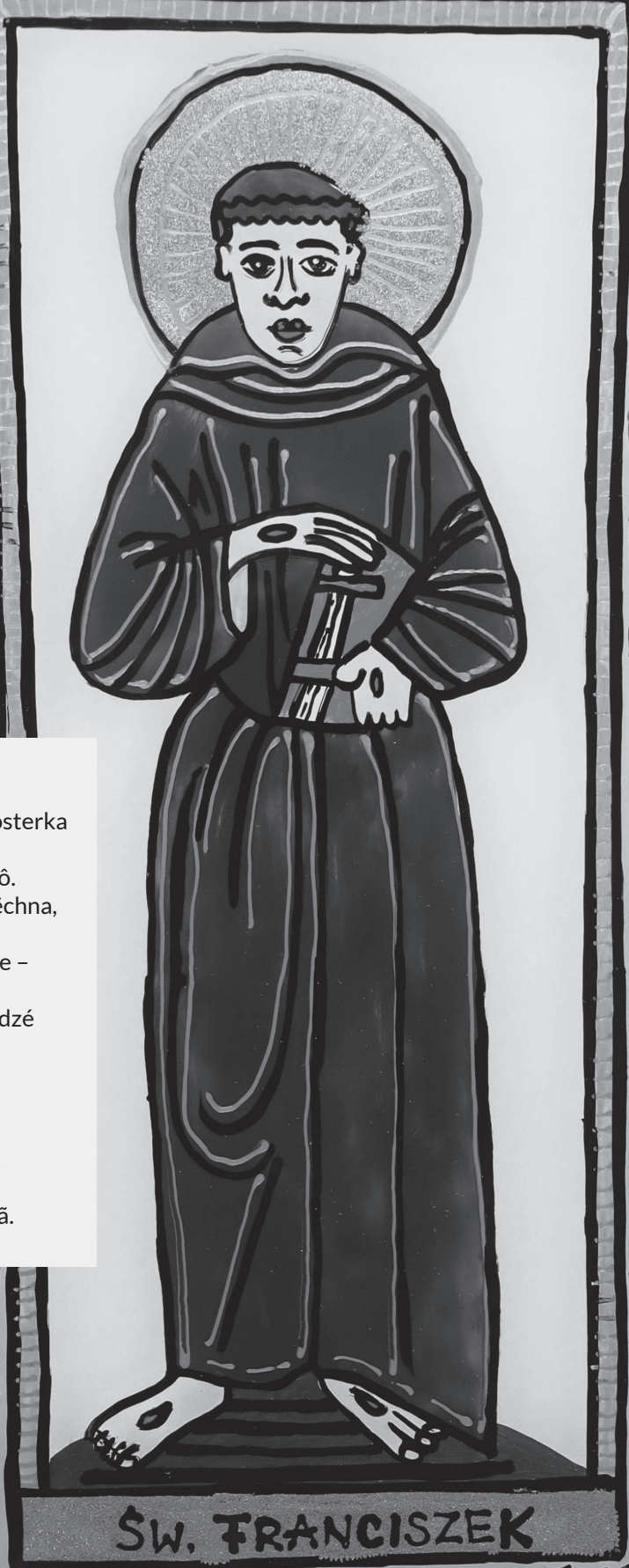
III
Mdzëce pòchwólony przez słuńce i wid
Jasnisti w parminiach blòsk słuńca,
Bë w kwiate i lëstë Zemia stroja sã,
Na łakach w zelë, na drzewach w brzòd.
Le Wë Panie jesce Widnotã swiata.
Jò nie mdã ju bładzëc w cemnicach.
Za Wama pùdã, nie zlaknie mie nico.
Żëcé mie Wë rozwidnice

Ref.
Mój Bóg Stwòrzëcël.
Stwòrzoné Wë môce snôzi swiat.
Mój Bóg Swiãti je.
niech całì swiat skłòdò Wóm tczã!

IV
Niech chwólì Was wòda, mòja sosterka
Nòbarżi na swiece przezërnò.
Spragli i zmòglim je baro pòkrzësnò,
Czëstò, z bëna Zemi wëtriskò.
Przed Panã jak wòda Dëch mój pòkórny
I pòd krziż przëchòdò do zdroju
Mòjégò Bòga przebitégò serca
I zdrojã jò stòwóm sã sóm.

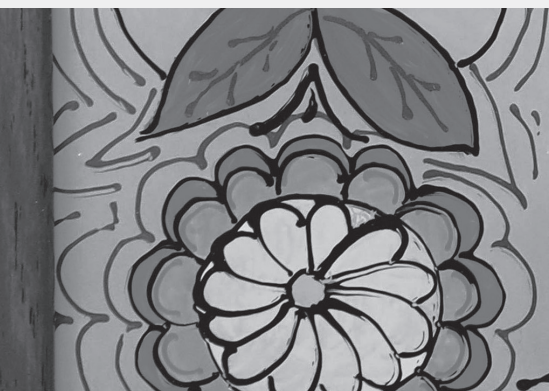
Ref.
Mój Bóg Zbawicël!
Zbawioné Wë môce grzëszny swiat.
Mój Bóg Swiãti je.
niech całì swiat skłòdò Wóm tczã!

V
Nad wszëtkò niech wielbi Was sosterka
smierc.
Przińdze za mną biôtò, cëchùchnò.
Za rãkã mie weznie jak dobrò drëchna,
W dãbòwi, cwiardi ùtozi zark.
A Pón mòje miono pòwié i wezwie –
Òddichnã i wstónã ze spikù.
Niech òbcmùli mie Waje Miłoserdzé
Jò mòje żécé Wóm òddóm!

Ref.
Mój Bóg Stwòrzëcéł.
Stwòroné Wë móce snòzi swiat.
Mój Bóg Swiãti je.
Niech całi swiat skłòdò Wóm tczã.

ŚW. FRANCISZEK

Mòdlëtna sw. Frãcëszka

Wej Panie, zrëchtujce z naju nôrzãdza Wajégò miru,
Cobë më selë Miłotã hënë, dze gòspòdarzi niezgara,
Wëbòczenié hënë, dze gòspòdarzi krziwda,
Jednotã hënë, dze gòspòdarzi zwãtpienie,
Wid hënë, dze gòspòdarzi smrok,
Redotã hënë, dze gòspòdarzi smùtk.

Spròwce, cobë më mòglë nié tëli szëkac pòcechë,
Co pòcechã dawac,
nié tëli szëkac zrozmieniò, co rozmiac,
nié tëli szëkac miłotë, co kòchac.
Dòlëbóg, czedë dówómë, tak mómë dostóné,
Czedë wëbòcziwómë, tedë nama je przebòczoné,
A czej jesmë na ùmercym,
tej rodzymë sã do wiecznégò žëcò
Przez Christusa Pana najégò.
Amen.

łóm. Ida Czajina

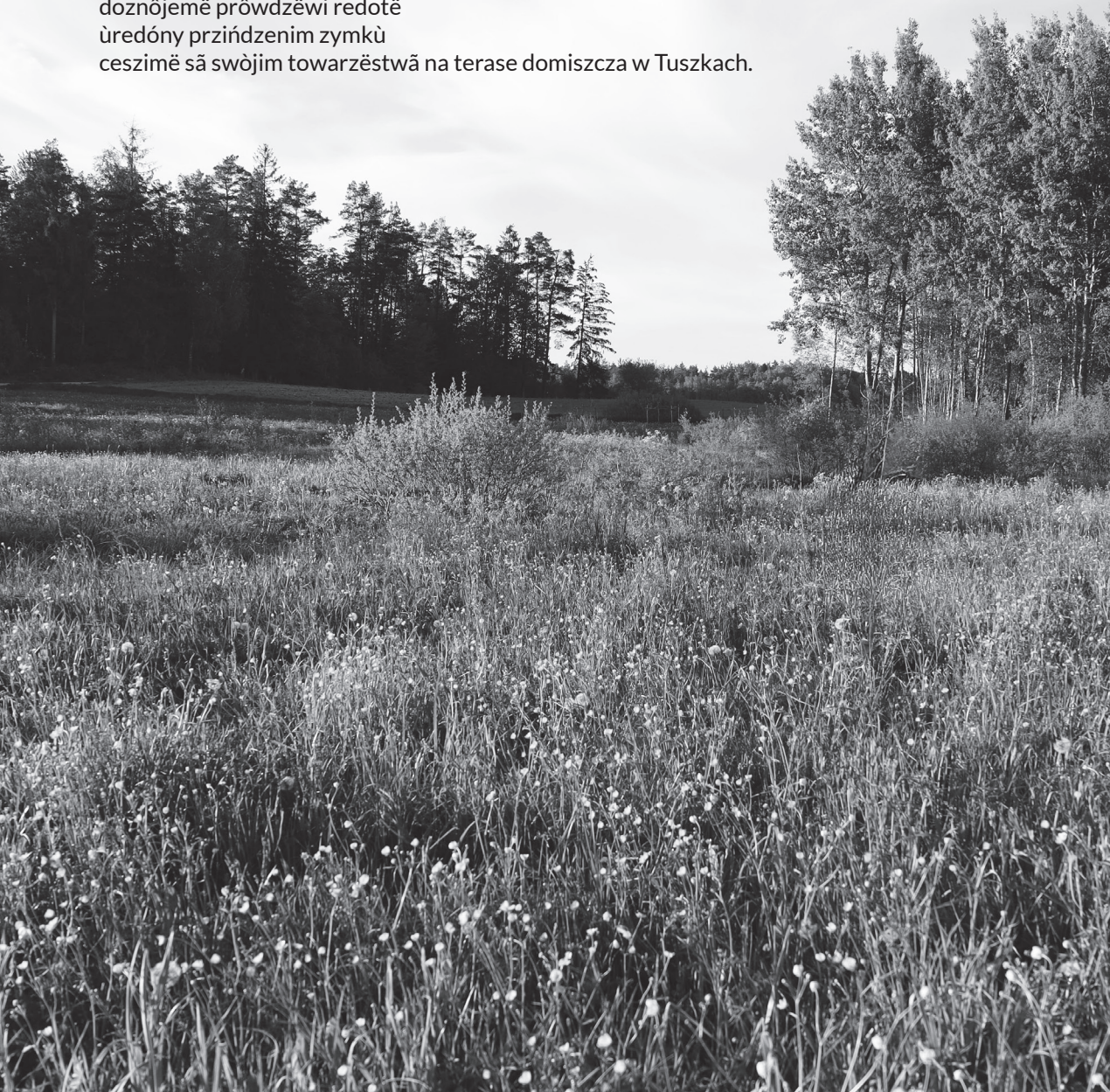

Sylwiô Napiątk-Amielańczik

Zymkówé radowiczé

Pôra bòcónów lecy niskò nad zemiã
głosnym klekòtanim pòzdrôwiô
kwitnącé drzewa a krze
bruné swiêżo zaðroné pòla
pażãce żòtté òd mléczów ë biółé òd marzëbióneków
pòzdrôwiô i naju
dlô chtërnëch czas stanãł na sztót
rôcił do nowégò swiata fùl rozmajitëch malënków zymkù
co wòniô jak wiôlgò kruta kwiatów
òbzëranie teatru zymkù z terasë domiszczã w Tuskach
je najã zbiérną ùcechã
sedzime w jednym krzasle biedermeier
òbcygniãtim sztofã z mòtiwã rózów
jô na twòjich kòlanach zamkłò intymnym ùscësnienim
lilewé wietwie tamariszkù przedzërajã sã midzë stołpama balustradë
kòlibóné dmùchanim wiatru ò pòchniãczce besu
letëchno smùkajã pò òdkrëtëch remionach ë piersach
jakbë chtos skłòdòł na nich niedowinné kùszi
ùbëtne mùjkanié dzałò pòdskòcajãco na cała
przëbòcziwò mòl dze pierszi rôz
z pòjużnym entuzjazmã jem òdplãcëła twòje zachcëwné pieszczënia
zmadzi sã rozbùdzajã czedë ò tim mëslimë i prawimë
òczë pòkazëjã redotã plënącã ze szmakaniô pësznotë žëcò
smiejemë sã razã tã barzi trzepòtno jô barzi zwãczno
smiëch jak mietlëszcze wëmiòtò z dëszë lëchë wespółniczi co rozsëpùjã sã w përzënë
ùredóné przinđzenim zymkù
ceszimë sã swòjim towarzëstwã na terasë domiszczã w Tuskach.
Òbsëpóné parmieniama słuńca tëlpe
roszacé w mòdri plëce niezabòtków najégò ògardu
fiszczã czerwònosçã w majewi mòzajce òdwòznëch kròsów
wënòszajã sã widzało wëzi dakù parpaców
òtmikajã farwné czelëchë smiejãcë sã do naju wiesoło
jistno jak jô grzònò w pòłnië na terasë zymkówim ceplã
òtmikóm pòmalowóné karminowã szminkã mòje lëpë
smiejãcë sã z òpòwiòdónëch przez ce szpòrtów
ze skarniã przëcësniając do twòji skarnie
szczescé szëmi wnenczas we mie jak bąbeluszczi w òranãdze
zarò pò òtemkniënim szklany bùdlë ò kròse miodu

kòrzeniama wròstò w mòje lãklëwé i jesz płoché serce
zmieniwò je w sedlëszcze ògniszczã
jegò naranczowé płomë liżã mie dołożnotã, czëjã jì szmakã
dłudzima rzãsama smùkóm plachcëk twòjégò lewégò ùcha
wòniòsz zadzëwòwanim
kòniuskã nosa szukòsz delikatny skòrczi szëji i tëtku
cmùlisz sã do mie
twòje dichanié stówò sã maklã
temperatura doznaniów rosce
spòrzny lëft ùderziwò w naje cała
wiatér zamikò w gòrącym òbjimniãcym
szlejer zëmòwi mākòlëji dżinie z głów
doznòjemë pròwdzëwi redotë
ùredóny przinđzenim zymkù
ceszimë sã swòjim towarzëstwã na terase domiszczã w Tuskach.

Karolëna Serkòwskô-Secechòwskô

Wiérztë

òczë skroploné
zapëzgoné
w pajiczëñã
tegò, co je mùsz
bez tegò, co mòże

stegna òbròstò
kamama
tesknotë
za tim, co mô bëc,
nié co je...

dzëń w dzëń
òblòkóm
cwéter planów
bezgłosno krzikóm,
co chcã zmienic,
pòdléwóm
te same mëslë,
czëjã, co gòdò cëszò.

Le dali òbròstóm
cwiardoscã kamów
zapòlóm lãk
w zgùbionã noc
jak swiëczkã
pòmale,
do rena,
nòpartno...

Czekanié

spik bùdzy
z òstrosce dnia
rozlóny
w mòjich zëtach

ùcékóm z cëni
swòji òdwòdži
bë stanãc
òkò w òkò
ze sobã

ùnuzlonò nimòcã
próbùjã szëkac
pòd wòdã
tëch chãców
co przòdë

sëpie sã
pò rãkach
mòté czekanié
na cud

dzesąto

dzesąto wanoga
do cebie
szmakô za wicy
chòc jinszé
są merczi
za nama czas
móm w sobie
ten las
na drogã
twój ùsmiéch
i cepli wãps

23.02.2025

